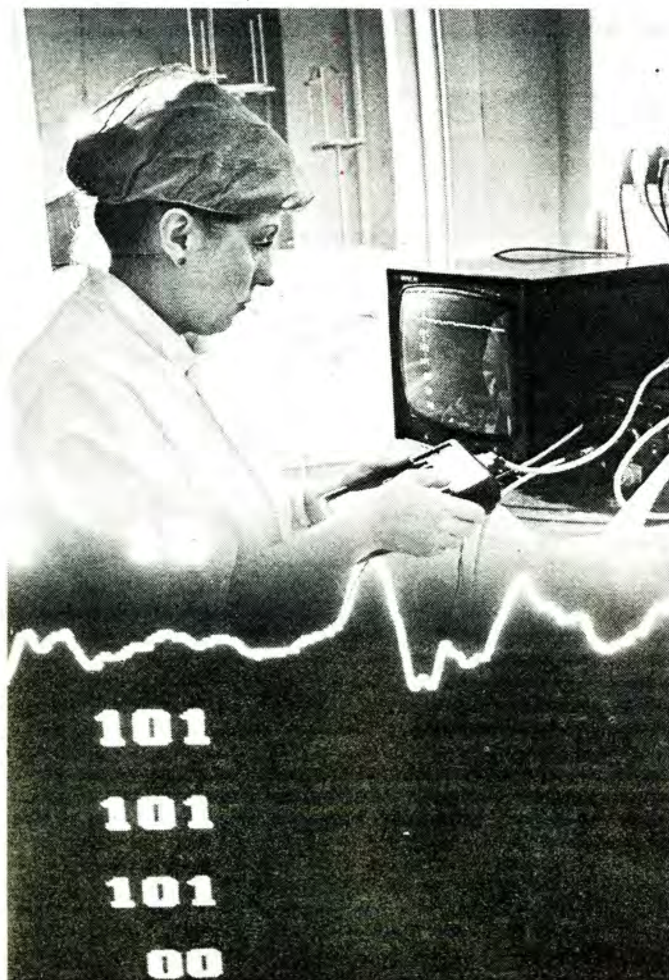
Голас Радзімы

№ 12 (2154)
22 сакавіка 1990 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Ахова здароўя дзяцей для Беларусі сёння — адна з самых актуальных праблем. Абумовіла гэта чарнобыльская бяда, але не ў меншай ступені і агульны стан нашай медыцыны, у тым ліку дзіцячай. А дзіцячыя хваробы, звязаныя з імі пакуты раняць куды вастрэй. Міласэрнасць, спагада, дабрыня патрабуюцца ад медыкаў кожную хвіліну кожнаму пацыенту. Але глядзець у пакутуючыя дзіцячыя вочы нясцерпна цяжка. Тады доктар адчувае сябе адзінай надзеяй маленькага хворага і яго бацькоў. Менавіта так ставіцца да сваіх пацыентаў вопытны дзіцячы хірург, аўтар многіх унікальных вынаходстваў, прафесар Уладзімір Кацько. Ён працуе ў Рэспубліканскім дзіцячым хірургічным цэнтры ў Мінску. Яго высокі прафесіяналізм, інтуіцыя, творчы падыход да сваёй справы выратавалі сотні хворых хлопчыкаў і дзяўчынак ад цяжкай хваробы, вярнулі іх у бесклапотны свет дзяцінства.

НА ЗДЫМКАХ: урач аддзялення рэанімацыі Рэспубліканскага дзіцячага хірургічнага цэнтра А. ВЕЧАР; высокае прафесійнае ўменне, сапраўднае мацярынскае цяпло ўносіць у сваю работу — догляд хворых дзяцей медсястра Наталля ШЫШЛО; прафесар У. КАЦЬКО; за ходам аперацыі ў хірургічным цэнтры назіраюць будучыя медыкі — студэнты медінстытута.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

ЦАРКВА І ДЗЯРЖАВА Ў ЧАС ПЕРАБУДОВЫ

(«Ці ўбачым апошняга папа!»)

Стар. 3, 4

ПРАЦЯГВАЕМ ДРУКАВАЦЬ НАТАТКІ ПРА «РУССКИЙ ГОЛОС»

(«Грядет век культуры»)

Стар. 5

ІМЁНЫ, НЕВЯДОМЫЯ РАНЕЙ ШЫРОКАЙ ПУБЛІЦЫ

(«Спатканне праз паўстагоддзя»)

Стар. 6

ПЕРШЫ ПРЭЗІДЭНТ СССР ПРЫВЕДЗЕНЫ ДА ПРЫСЯГІ

У Маскве прайшоў нечарговы трэці З'езд народных дэпутатаў СССР. На ім былі ўнесены шэраг змяненняў і дапаўненняў у Канстытуцыю СССР, прыняты закон аб прэзідэнцтве ў СССР.

На З'ездзе першым Прэзідэнтам СССР выбраны Міхаіл Гарбачоў. Аб гэтым было аб'яўлена раніцай 15 сакавіка. Былі абвешчаны таксама вынікі праведзенага напярэдадні вечарам тайнага галасавання. Агульная колькасць народных дэпутатаў Саюза ССР—2 245. Колькасць народных дэпутатаў СССР, якія атрымалі выбарчыя бюлетэні пры галасаванні—2 000. Пры адкрыцці выбарчых скрынак было выяўлена 1 878 бюлетэняў. Пры падліку галасоў несапраўднымі прызнаны 54 бюлетэні.

Пададзеныя галасы размеркаваліся наступным чынам: за кандыдата — 1 329, супраць — 495 галасоў.

Адказваючы на пытанне аднаго з дэпутатаў, старшыня камісіі растлумачыў, што за кандыдатуру М. Гарбачова было пададзена 59,2 працэнта галасоў ад спісачнага саставу З'езду, або 66,45 працэнта галасоў, атрымаўшых бюлетэні дэпутатаў, або 70,74 працэнта галасоў прыняўшых удзел у галасаванні. Апошнія дзве лічбы — даведачныя. Першая з'яўляецца афіцыяльнай.

У адпаведнасці з Канстытуцыяй СССР Прэзідэнт прынёс на зацверджанай З'ездам Канстытуцыі СССР прысягу: «Урачыста клянуся верна служыць народам нашай краіны, строга прытрымлівацца Канстытуцыі СССР, гарантаваць правы і свабоды грамадзян, добрасумленна выконваць ускладзеныя на мяне высокія абавязкі Прэзідэнта СССР». Пасля гэтага Прэзідэнт выступіў з прамовай, у якой закрануў найбольш актуальныя моманты ўнутранай і знешняй палітыкі СССР. Ён, у прыватнасці, сказаў:

— З «халоднай вайной» пакончана, але ваеннае процістаянне яшчэ не пераадолена. Таму пры безумоўным прыярытэце палітычных метадаў забеспячэння бяспекі, у дзейнасці Прэзідэнта абавязковым кампанентам павінна быць таксама і кіраўніцтва абароннай палітыкай краіны на прынцыпах разумнай дастатковасці і новай ваеннай дактрыны, клопаты аб Узброеных Сілах СССР. Іншы падыход непрымальны. І я ўжо як Прэзідэнт хачу вас запэўніць, што так і будзе.

Цяпер нам патрэбна глыбокая ваенная рэформа. Тут прыйдзецца вырашаць вялікі комплекс няпростых пытанняў, і гэта стане адным з важных клопатаў Прэзідэнта, прэзідэнцкага савета, зразумела, у супрацоўніцтве з Вярхоўным Саветам СССР. Карыстаючыся выпадкам, хачу пацвердзіць сваю прыхільнасць да зацверджанага З'ездам народных дэпутатаў прынцыпу: катэгарычна і назаўсёды выключаецца прымяненне Узброеных Сіл за межамі краіны без санкцый Вярхоўнага Савета або З'езда. За адным выключэннем — у выпадку раптоўнага нападу звонку.

Што трэба будзе зрабіць у знешнепалітычнай сферы на бліжэйшы час? Адно з галоўных—гэта энергічны рух наперад перагаворнага працэсу па ўсіх асноўных відах узбраенняў з мэтай дасягнення істотных вынікаў пажаданы ўжо ў гэтым годзе.

Да сустрэчы з прэзідэнтам Бушам у Вашынгтоне рыхтуюцца буйныя рашэнні, якія будуць азначаць не толькі новы крок у паляпшэнні савецка-амерыканскіх адносін, але і стануць важным укладам нашых дзвюх дзяржаў у замацаванне пазітыўных тэндэнцый сусветнай палітыкі. Ва Усходняй Еўропе ва ўсіх шасці саюзных нам краінах адбыліся змяненні гістарычнага значэння. Будуючы з імі адносіны на прынцыпах поўнага раўнапраўя і свабоды выбару, выключаючы з іх тое, што несумяшчальнае з новым мысленнем, важна захаваць і ўсё каштоўнае, сапраўды прагрэсіўнае, што набыта за дзесяцігоддзі цесных сувязей.

Асобае месца займае германскае пытанне. Яно цяпер у цэнтры еўрапейскай палітыкі. У гэтыя дні мне не раз даводзілася выкладаць нашу пазіцыю. Яна добра вядома і нашаму народу, і ўсім зацікаўленым бакам. Сутнасць яе ў тым, каб ажыццяўленне немцамі свайго натуральнага права на адзінства поўнасцю і назаўсёды выключала б небяспеку вайны з тэрыторыі Германіі. Адсюль ўсё астатняе — і правы чатырох дзяржаў, і непахіснасць граніц, і сувязь з агульнаеўрапейскім працэсам, і непрымальнасць знаходжання Германіі ў НАТО, і неабходнасць мірнага дагавора па выніках другой сусветнай вайны.

Імклівы ход міжнародных падзей надае новае значэнне агульнаеўрапейскай сустрэчы ў вярхах з удзелам ЗША і Канады восенню гэтага года. Пара думаць аб замене блокавай сістэмы калектыўнымі органамі бяспекі, узаемадзеяння і супрацоўніцтва — з улікам узнікнення ў цэнтры Еўропы аб'яднанай Германіі. Увогуле цяпер патрэбна арыентацыя на «Хельсінкі-два», якая можа стаць водападзелам дзвюх эпох у гісторыі міжнародных адносін.

З радам аўтарытэтных краін падпісаны сумесныя заявы і дзесяткі пагадненняў па розных галінах супрацоўніцтва. Вернасць ім ва ўмовах узаемнасці — адзін з важнейшых фактараў стабільнасці, бяспекі і прагрэсу, а ў Еўропе — рэальнага руху да «агульнаеўрапейскага дома», з якім мы сябе трывала звязалі.

НОВЫ ТВОРЧЫ САЮЗ

У Мінску адбыўся ўстаноўчы з'езд Саюза фотамастакоў Беларусі. Гэта новая грамадская арганізацыя, якая аб'ядноўвае майстроў светапісу, тэарэтыкаў, гісторыкаў і крытыкаў фотамастацтва, мае на мэце стварэнне базы для развіцця мастацкай фатаграфіі, павышэння яе культурнай і сацыяльнай значнасці. Створаны творчы Саюз бачыць сваё прызначэнне ў фарміраванні і развіцці нацыянальнай фатаграфічнай школы. Ён будзе займацца выставачнай, выдавецкай і музейнай дзейнасцю, садзейнічаць развіццю творчых і дзелавых кантактаў з іншымі саюзамі ў краіне і за мяжой, клапаціцца аб выхаванні фотамайстроў.

НА ЗДЫМКУ: дэлегаты ўстаноўчага з'езда Саюза фотамастакоў Беларусі (злева направа) Аляксей ШАЎНІН з Слоніма, Уладзімір ЯНЦЭВІЧ з Ліды і магіляўчанін Зіновій ШЭГЕЛЬМАН.

САДЗЕЙНІЧАННЕ ААН

ПАСЯДЖЭННЕ Ў МІНСКУ

На пасяджэнні бюро праўлення Асацыяцыі садзейнічання ААН Беларускай ССР, якое адбылося ў Мінску, абмяркоўвалася дзейнасць некалькіх секцый. Адзначана, што іх планы канкрэтныя і адпавядаюць патрабам сённяшняга дня. У пісьме намесніка генеральнага сакратара ААН па пытаннях грамадскай інфармацыі Т. Пакс-Севіны, якая вітала стварэнне ў Беларусі Асацыяцыі садзейнічання ААН, выказана падтрымка яе мэтам і задачам.

У АН БССР

ТРЫВОЖЫЦЬ ЛЁС НАВУКІ

Вынікі развіцця беларускай навукі ў мінулым годзе, яе надзённыя задачы абмеркаваны на сесіі агульнага сходу Акадэміі навук БССР, якая прайшла ў Мінску. Па словах галоўнага вучонага сакратара прэзідыума Акадэміі навук Беларусі акадэміка АН БССР А. Ганчарэнкі, найбольшая ўвага была ўдзелена тром пытанням: праблеме ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС, абнаўленню і далейшаму развіццю АН БССР і фінансаванню навукі ва ўмовах рэспубліканскага самакіравання.

Пазіцыя беларускіх вучоных па чарнобыльскаму пытанню ясная, яна пакладзена ў аснову Дзяржаўнай праграмы БССР па ліквідацыі вынікаў аварыі. Але, як адзначалася на сесіі, вельмі часта думка і дзеянні іх скажаліся. Таму А. Ганчарэнка напомніў, што новы састаў прэзідыума АН БССР, выбраны ў сакавіку 1987 года, практычна адразу рашуча заняўся гэтай праблемай. Ужо ў маі 1987 года была накіравана ў дырэктыўныя органы рэспублікі адпаведная запіска. Але не заўсёды беларускія вучоныя знаходзілі разуменне і падтрымку, асабліва з боку Акадэміі медыцынскіх навук СССР і Міністэрства аховы здароўя СССР. Падтрымалі іх вучоныя АН БССР і многія спецыялісты за мяжой.

Агульны сход АН БССР унёс прапанову ў Савет Міністраў рэспублікі аб стварэнні Беларускага нацыянальнага камітэта па радыяцыйнай ахове, які будзе садзейнічаць каардынацыі работ па ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

У акадэміі шмат што зроблена па ўдасканаленню тэматыкі навуковых даследаванняў, дэмакратызацыі і публічнасці ў жыцці навуковых калектываў. Аднак жыццё патрабуе далейшага абнаўлення. Неабходна ўдасканаленне статута АН БССР, некаторых палажэнняў і форм узаемадзеяння Акадэміі навук з кіруючымі органамі і грамадскімі арганізацыямі, перагляд структуры навуковых устаноў. Таму сход выбраў спецыяльную камісію па выпрацоўцы канцэпцыі абнаўлення і далейшага развіцця АН БССР пад старшынствам прэзідэнта АН БССР акадэміка У. Платонава.

З пераходам рэспублікі на самакіраванне востра паўстае пытанне аб крыніцах, аб'ёмах і прынцыпах фінансавання фундаментальных даследаванняў. На сходзе адзначалася, што па розных прычынах у рэспубліцы склалася крайне неспрыяльная сітуацыя з фінансаваннем навукі. Урад рэспублікі далёка недастаткова фінансуе навуковыя даследаванні. Напрыклад, доля базавага бюджэтнага фінансавання АН БССР у нацыянальным даходзе складае ўсяго 0,16 працэнта. Гэта ў два з лішнім разы ніжэй за саюзны ўзровень.

УЗАЕМАДАПАМОГА

ГАДУЕМ ДЗЯЦЕЙ ДЛЯ МІРУ

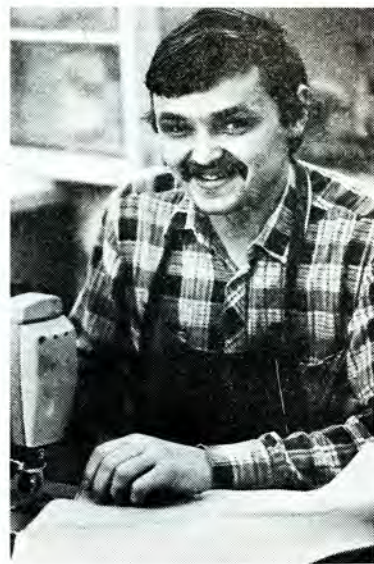
У Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі сустрэліся выхавальнікі дзіцячых садоў з Заходняга Берліна і Мінска.

— Мы прыехалі ў Беларусь з місіяй пакаяння за ўчыненае ў вас фашыстамі ў гады другой сусветнай вайны,— сказаў кіраўнік дэлегацыі Заходняга Берліна Дэтлеф Штаклас.— Час лепшы настаўнік, і людзі ўсвядомілі, нарэшце, што толькі ўзаемаразуменне і павага інтарэсаў адзін аднаго — шлях да выжывання і прагрэсу. Сёння разбурается Берлінская сцяна, і яе руіны — сімвал новага часу, калі сціраюцца межы недавер'я і варожасці паміж народамі Еўропы. Нам неабходна выхоўваць дзяцей на ідэалах дабра і міру. Мы прыехалі да вас і з дабрачыннай місіяй. Беларускім дзецям, якія пацярпелі ад чарнобыльскай аварыі, мы павінны перадаць ад імя евангелічнай суполкі заходнеберлінскага раёна Штэгліц партыю антыбіётыкаў і вітамінаў. Але гэта толькі пачатак. Хацелася б аказваць дапамогу больш прадметную. Для гэтага трэба ведаць вашы патрэбнасці.

Нашы зарубежныя суайчыннікі накіравалі ў пацярпеўшыя раёны Магілёўскай вобласці 16 скрынак медыкаментаў і 7 тысяч аднаразовых шпрыцаў. Паступілі валютныя сродкі ў Фонд дапамогі ахвярам Чарнобыля з Бельгіі, ФРГ, ЗША.

КАЛГАСНАЕ ПРАДПРЫМАЛЬНІЦТВА

Цэх па пашыву і рамонту абутку адкрыты ў славутым калгасе «Рассвет» імя Кірылы Арлоўскага, што на Магілёўшчыне. Зразумела, не ад добрага жыцця ўзяліся земляробы за гэтую нязвыклую для іх справу, але пакуль існуе ў краіне дэфіцыт абутку, вырашылі дапамагчы справіцца з праблемай. Былую калгасную кантору пераабсталявалі пад цэх, закупілі на абутковых фабрыках спісанае абсталяване, капітальна яго адрамантавалі, падабралі майстроў. Цяпер кожны жыхар сяла можа заказаць тут любы абутак, адрамантаваць стары.

Калгас «Рассвет» — буйная, шматгаліновая гаспадарка. Падсобныя промыслы з'яўляюцца састаўной часткай яе эканомікі. Тут паспяхова працуюць цэхі: каўбасны, кандытарскі, кансервавы, па разліву ўласнай мінеральнай вады, вырабу скур і футра, швейны, па выпуску будаўнічых матэрыялаў, а таксама заводы — малочны, цагельны, асфальтавы. Развіццё гэтых галін дазваляе забяспечваць работай усіх працаўнікоў сяла круглы год, а ў пікавы сезон уборкі ўраджаю, збору гародніны, ягад і пладоў у садах — абыходзіцца сваімі сіламі, без традыцыйнай дапамогі гараджан. Амаль усе гэтыя вытворчыя падраздзяленні прыбытковыя.

НА ЗДЫМКАХ: вось такія жаночыя паўбоцікі можна пашыць у «Рассвеце». Іх дэманструе мясцовая жыхарка Аня БЯЛЯЎСКАЯ; усімі сумежнымі аперацыямі па пашыву абутку валодае Анатоль ЦІШКОЎ.

ПАЗІЦЫЯ ЎЛАДЫ: АДДАЦЬ ЦАРКВЕ АДАБРАНАЕ

ЦІ ЎБАЧЫМ АПОШНЯГА ПАПА?

ГУТАРКА З УПАЎНАВАЖАНЫМ САВЕТА ПА СПРАВАХ РЭЛІГІЙ Аляксеем ЖЫЛЬСКІМ

У Беларусі сёння дзейнічае 9 рэлігійных канфесій. Найбольш распаўсюджаныя — праваслаўная і каталіцкая цэрквы; ёсць стараабрадцы, іудзеі, мусульмане, ёсць баптысты і пяцідзесятнікі. Савет па справах рэлігій, нібы той трацейскі суд, рэгулюе адносіны паміж дзяржавай і царквой, паміж уладай і веруючымі.

Аляксей ЖЫЛЬСКІ на месцы ўпаўнаважанага Савета нядаўна — прыйшоў сюды ў 1989 годзе. Чалавек спакойны, разважлівы, мне здаецца, справядлівы. Чалавек, не скаваны дагматычнымі прынцыпамі, што рэлігія — гэта толькі опіум для народа, як мне падалося, смелы ў сваіх меркаваннях.

Аляксей Іванавіч толькі што вярнуўся з Вілейкі, дзе ўладжваў чарговы канфлікт. На касцёл, які некалі быў зачынены, а два гады назад гарадскія ўлады перарабілі яго на канцэртную залу, заявіла прэтэнзіі нядаўна ўзнікшая каталіцкая суполка. Ламалі галаву доўга. Правялі нават апытанне сярод жыхароў — абсалютная большасць за тое, каб мець сваю канцэртна-выставачную залу. Відаць, гэта адпавядае рэчаіснасці, бо каталіцкая грамада невялічкая — усяго 30 чалавек. Але і іх патрабаванні не адкінеш. Упаўнаважаны бачыць выйсце ў разумным кампрамісе зрабіць у Вілейцы грамадска-рэлігійны цэнтр. Гэта задаволіла б інтарэсы ўцягнутых у канфлікт. Але такую прапанову веруючыя пакуль што сустракаюць у штыкі. А між іншым, на Захадзе грамадска-рэлігійныя цэнтры — з'ява пашыраная. Ды што нам той Захад: у нас веруючыя да такога ўзроўню сучаснага мыслення пакуль не дараслі. Ім аддай касцёл — і ўсё тут. Тупіковая сітуацыя?

— Сітуацыя не з простых, але ж будзем неяк раіцца, дамаўляцца, разам знойдзем выйсце, — без гарачкі, спакойна зрабіў выснову ўпаўнаважаны.

— Аляксей Іванавіч, калі я быў у гэтым кабінеце апошні раз тры гады назад, ваш папярэднік (а тады толькі пачынаўся рух за рэгістрацыю рэлігійных таварыстваў, вяртанне храмаў веруючым) на маё пытанне: што будзеце рабіць? — адказаў цвёрда: трымацца да апошняга і не здаваць пазіцый рэлігійным суполкам. Вы, я бачу, глядзіце на гэту праблему зусім не так.

— Думаю, што не павінна быць пазіцый — не ўступаць! Сёння проста іншы час, ад таго адрозніваецца, як ноч і дзень. Мы павінны бачыць наша жыццё такім, як яно склалася і якое ёсць. А яно такое, што разам з намі, побач з намі многа людзей веруючых, набожных. Яны маюць свае перакананні, і гэтыя перакананні трэба паважаць, прынамсі, быць да іх талерантнымі. Гэта ж не праціўнікі нашы, а такія ж грамадзяне, як і мы. І мая асабістая пазіцыя такая, што мы павінны падыходзіць з адной меркай: задавальняць законныя патрабаванні гэтых людзей, іх інтарэсы. Яны ж павінны мець магчымасць рэалізаваць сваё канстытуцыйнае права.

— Мы выстаўлялі сябе перад усім светам краінай ледзь ці не суцэльнага атэізму. Некалі Мікіта Хрушчоў нават заявіў, што ў 1980 годзе ён пакажа нам па тэлебачанні апошняга савецкага папа. І раптам — такі рэлігійны рэнесанс! Як вы лічыце, чаму ў нас так многа веруючых?

— Справа, на мой погляд, у тым, што мы бачылі ў грамадстве тое, што хацелася, а не тое, што мелася. У часы, калі рэлігійныя перакананні... не тое, што праследаваліс

— Не ўхваляліся...

— Так, не ўхваляліся... Дык вось, калі людзі не маглі свабодна выказваць свае перакананні, а хавалі іх, мы лічылі, што ў нас веруючых няма. амаль што няма.

— Але ж мы ведаем, што тыя часы нават камуністы прымалі шлюб, хрысцілі сваіх дзяцей.

— Гэта так, але ж рабілася ўсё ў глыбокай тайне, каб чужое вока не бачыла. І зноў жа — гэта забаранялася.

— Мне здаецца глыбока абразлівым і несправядлівым, калі камуніст, савецкі работнік, выконваючы апошнюю волю бацькі, хаваў яго з крыжам і папом, а потым за гэта яго выключалі з партыі, знімалі з пасады.

— Пагаджаюся цалкам. Я лічу, што самае недарэчнае ва ўсім гэтым: людзі не мелі магчымасці свабодна выказваць свае перакананні, выконваць традыцыйныя абрады, а мы лічылі, што веруючых у нас амаль што не засталося. А цяпер, калі людзі адчулі свабоду, калі перасталі ўтойваць, што яны веруючыя, мы бачым, што рэлігія выжыла. І не проста выжыла: у народзе дзесяцігоддзямі накаплівалася духоўная энергія, каб у спрыяльны час выплеснуцца на паверхню грамадскага жыцця.

Але гэта, думаю, толькі адзін бок з'явы. Другі я бачу ў тым, што сёння царква займаецца многімі праблемамі, якія хвалююць усю краіну. Вазьміце такія сферы, як міратворчасць, гуманізацыя нашага грамадства — дабрачыннасць, міласэрнасць, — ва ўсіх гэтых працэсах мацнее роля царквы.

— Аляксей Іванавіч, мы помнім недалёкі час, калі аздараўленне маралі, адраджэнне духоўнасці грамадства ніякім чынам не звязвалася з царквой. Сёння ў мяне складваецца такое ўражанне, што ўсе нашы надзеі толькі на царкву...

— Не, я не думаю, што мы павінны спадзявацца толькі на царкву. Вядома, маючы тысячагадовы вопыт рэлігійна-маральнага выхавання, царква можа ўнесці свой уклад. Але мяркую, што гэта праблема найперш такіх ячэек грамадства, як сям'я, школа, розныя аб'яднанні і арганізацыі. Карацей кажучы, ад духоўнай немачы мы можам вылечыць самі сябе як грамадства ў цэлым, прыклаўшы агульныя намаганні.

...Хачу вярнуцца да праблемы рэлігійнага ўсплёску. Адна з найгалоўнейшых прычын гэтага — крушэнне многіх нашых ідэалаў, тых догм...

— ...якія выдаваліся за ідэалы.

— Вось іменна. Іх крушэнне стварыла спрыяльную глебу для такога ўсплёску.

— Дарэчы, чым вы тлумачыце той факт, што ўжо ў 60-я гады многія цэрквы, касцёлы, мячэці, якія перажывалі страшныя 30—40-я гады, раптам пачалі зачыняцца ўладамі? Ці не тым хрушчоўскім заклінаннем: «У камунізм царкву мы з сабой не возьмем»?

— Мяркую так: тут была спроба падагнаць жыццё пад тэарэтычныя догмы. Намалявалі карціну, якім павінна быць грамадства ў бліжэйшай будучыні: цяперашняе пакаленне людзей павінна жыць пры камунізме. Ну, а як сумясціць рэлігію з камунізмам?

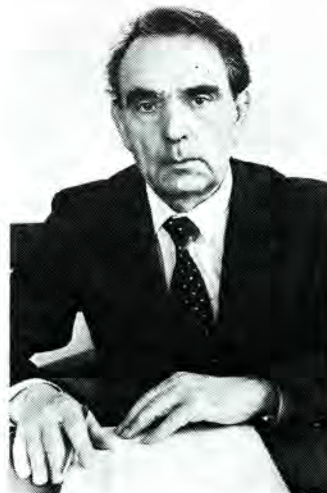
— Калі ўжо браць па аналогіі сферу эканомікі, дык гэта нагадвае мне валюнтарысцкае хрушчоўскае рашэнне пазбавіць селяніна яго кароўкі.

— Гэта адна і тая ж палітыка, дзякуючы якой мы адвучылі селяніна працаваць на зямлі, быць яе гаспадаром. А чаго мы дамагліся, бачым цяпер...

— Аляксей Іванавіч! Калі гаварыць пра дзень сённяшні, то што дала царкве ўлада? А было б слушна паставіць пытанне так: што аддала ўлада царкве з таго, што было забрана?

— Самае, на мой погляд, важнае: перабудова праявіла паважлівае стаўленне ўлады да царквы. Прыкметны паварот у адносінах дзяржава — царква адбыўся пасля сустрэчы Міхаіла Гарбачова з патрыярхам усяе Русі Піме[illegible] і членамі Сінода з нагод[illegible] 1000-годдзя ўвядзення хрыс[illegible]янства на Русі. Наш лідэр тады выказаў думку, што перабудова датычыць усіх, у тым ліку і царквы, што веруючыя — гэта нашы грамадзяне, савецкія людзі, такія ж патрыёт[illegible] як і ўсе, і яны маюць пр[illegible] астойна выказваць свае пе[illegible]кананні. Вось такі падыход потым пачаў укараняцца ў свядомасці іншых і паўсюль сталі мяняцца адносіны мясцовых улад да веруючых.

Калі ўзяць нашу Беларусь, дык тут за 2—3 апошнія гады зарэгістравана па просьбах веруючых 181 рэлігійная суполка.

Ім перададзена ў бясплатнае карыстанне 144 будынкі. Прычым, калі ў 1988 годзе было зарэгістравана ўсяго 49 суполак, то летась ужо 132. Адроджана духоўная семінарыя праваслаўная ў Жыровіцах, адноўлены праваслаўныя епархіі, створана каталіцкая, і Ватыкан ужо прызначыў біскупа на Беларусь. Евангелісцкія хрысціяне-баптысты цяпер маюць сваю прэсвітэрскую Раду, пяцідзесятнікі летась стварылі рэспубліканскую, абласныя і міжабласныя рады. Растуць сувязі нашых канфесій з зарубежнымі рэлігійнымі арганізацыямі.

Гэта канспектыўна пра тое новае, што сведчыць пра нармалізацыю адносін паміж дзяржавай і царквой.

— А праблемы?

— Праблемы ёсць. Выдзеліў бы самую складаную — вяртанне храмаў веруючым. Нагадаю яшчэ раз: суполак зарэгістравана 181, а культавых збудаванняў вернута толькі 144. Некаторыя суполкі ўзніклі там, дзе цэркваў раней не было, — такім дазволена будаваць новыя. Другая праблема: па існуючаму заканадаўству і па дэкрэту, падпісанаму Леніным 20 студзеня 1918 года, усе царкоўныя будынкі, маёмасць з'яўляюцца ўласнасцю дзяржавы, усенародным набыткам, які перадаецца веруючым мясцовымі органамі ўлады ў бясплатнае карыстанне, на аснове дагавора. Але ж у тыя гады, калі мы хутка імкнуліся пазбавіцца ад «апошняга папа», рэлігійныя таварыствы здымаліся з рэгістрацыі, культавыя пабудовы за-

(Заканчэнне на 4-й стар.).

НОВАЯ СПЕЦЫЯЛЬНАСЦЬ НА ВЁСЦЫ

ПАСЛУГІ ПРАПАНУЕ КАЛГАСНЫ АРХІТЭКТАР

Ужо неаднойчы на практыцы пацверджана: навакольная прыгажосць, зручнае і ўтульнае асяроддзе пражывання, магчымасць культурна і змястоўна адпачыць і як вынік—адчуваць сябе ў добрым настроі з'яўляецца важкім матывам, каб працаваць добрасумленна, з поўнай аддачай. Так лічыць і І. Жукоўскі, першы калгасны архітэктар у Мядзельскім раёне. А ўсяго іх у Мінскай вобласці 16 на 522 калгасы і саўгасы. Мала пакуль.

Да пераходу ў гаспадарку Іван Іванавіч шмат гадоў працаваў галоўным архітэктарам Мядзельскага раёна, асабіста курыраваў калгас «Шлях да камунізму». І ўвесь гэты час яму вельмі імпанавала імкненне калгаснага старшыні А. Стомы зрабіць працу і быт вяскоўцаў больш лёгкімі і прывабнымі. Радавала, што не шкадаваў старшыня на гэта грошай. Напрыклад, дзякуючы намаганням Антона Аляксеевіча, цяпер 27 даярак фермы «Занарач» карыстаюцца даволі шырокім наборам паслуг: пакоем адпачынку, лазняй, магазінам, пральняй, аптэчным і бібліятэчным пунктамі. Ёсць пры ферме зубны кабінет, пакоі для прыняцця лячэбных водных ваннаў і фізіяпрацэдур.

Безумоўна, у калгаса ёсць добрыя фінансавыя магчымасці для рэалізацыі смелых задумак па сацыяльнаму пераўтварэнню вёскі, планаў і праектаў архітэктара Жукоўскага (хоць працэс стагнацыі, які ўвогуле ахапіў нашу эканоміку, у апошняе дзесяцігоддзе закрануў і «Шлях да камунізму»). Справа ў тым, што калгас значна раней за іншыя гаспадаркі Мядзельшчыны дасягнуў мяжы ў сваім развіцці па экстэнсіўнаму шляху і, натуральна, з часам пачаў таптацца на месцы. З'ява гэта ўвогуле заканамерная, але яна ўстрывожыла праўленне калгаса. Само жыццё падказвала збочыць з наезджанай каляіны, якая доўгі час надзейна прыводзіла да пэўнага поспеху. Таму, бадай, першым у раёне «Шлях да камунізму» сур'ёзна заняўся вывучэннем пераходу на арэнду. Задача гэта была больш складанай, чым уяўлялася напачатку.

Аднак не менш сур'ёзнай перашкодай для ўкаранення новага з'явілася псіхалогія людзей, якія ў перыяд застою ва ўмовах адчужанасці чалавека ад зямлі, вынікаў працы на ёй страцілі многія ўласцівасці гаспадара — ашчаднага і прадбачлівага, а ўсё больш заражаліся абыякавасцю, спажывецтвам, утрыманствам.

— Паводле нашых разлікаў, арэнда павінна была змяніць адносіны да калгаснай маёмасці, рэзка павысіць зацікаўленасць у канчатковым выніку працы ўсяго калектыву. Інакш кажучы, каб механізатар адчуваў сябе гаспадаром на ферме, перажываў за стан спраў на ёй, як на ўласным падворку. А даярка адчувала б у сваю чаргу адказнасць за справы земляробаў. На жаль, гэтага пакуль яшчэ няма, — гаворыць Антон Стома.

Арэнду як шлях да ўсталявання прынцыпова новага механізма гасразліковага гаспадарання ў калгасе вырашылі ўкараняць паступова, як гаворыцца, без кавалерыйскіх наскокаў, у прыватнасці, і праз унутрыгаспадарчую кааперацыю. З пачатку года выдзелілі ў асобныя кааператывы жывёлагадоўлю і паляводства. Узаемаадносіны паміж імі і падраздзяленнямі, праўленнем калгаса будуюцца на прынцыпе арэнды. Выкананне заключанага дагавора цяжка даецца абодвум бакам. Праўленню ў сённяшняй сітуацыі зусім няпроста ў тэрмін забяспечыць усім неабходным арандатараў. Апошнім даводзіцца прыкладаць велізарныя намаганні, каб без халтуры, браку, дакладна вытрымліваючы тэхналогію, выконваць адпаведны аб'ём работ.

Таму і ўзнікае пытанне: ці не зрабіў памылку архітэктар Жукоўскі? Ці не паспяшаўся ён у пераломны для гаспадаркі час перайсці туды на работу? А калі раптам не пойдзе арэнда, і калгас апынецца ў разрадзе стратных, што тады, зноў у раён пераязджаць?

Жукоўскі на гэтыя пытанні адказвае аптымістычна:

— Пазбегнуць гэтага дапаможа таксама і архітэктура. І тое, што ў штатным раскладзе ёсць цяпер архітэктар, лічу правільным. Надышоў час не проста будаваць школы, магазіны, бальніцы, жыллё вяскоўцам, не проста ўзводзіць падобныя адзін на адзін, як блізняты, пасёлкі гарадскога тыпу, а дапаўняць прыроду архітэктурай, якая адпавядала б мясцоваму ландшафту, каб кожная вёска мела сваё аблічча, каб чалавек адчуваў тут сябе камфортна, ганарыўся сваёй малой радзімай і не хацелася б яму адсюль нікуды ехаць.

Стварыць жа новае аблічча вёскі трэба, на думку Жукоўскага, не традыцыйнымі, а новымі, больш выразнымі і эфектыўнымі будаўнічымі сродкамі. Іх арсенал пакуль надзвычай бедны. Што і казаць, цяпер цэгла, цэмент, дошкі — дэфіцыт. Але верыць Іван Іванавіч, што неўзабаве ў архітэктараў і будаўнікоў з'явіцца выбар будаўнічых матэрыялаў для стварэння сучаснага аблічча вёсак.

Першая работа Жукоўскага — арыгінальны праект дзіцячага сада. Там прадугледжаны ўсе ўмовы для поўнага і свабоднага развіцця дзяцей, а навакольная абстаноўка будзе садзейнічаць іх эстэтычнаму выхаванню. У перспектыве—узвядзенне прыгожага клуба на самым высокім месцы ў вёсцы Занарач—цэнтральнай сядзібе калгаса. Клуб, паводле задумы Жукоўскага, павінен задаваць тон архітэктуры ўсёй вёскі. У бліжэйшыя гады плануецца пабудаваць каля сотні дамоў-асабнякоў, іншыя аб'екты па арыгінальных праектах.

Л. ТУГАРЫН.

ЯКІЯ МЫ ГАСПАДАРЫ

Шмат яшчэ недарэчнасцей у нашым жыцці. Адны з іх народжаны недасканаласцю існуючых законаў, іншыя раўнадушшам бюракратаў, агульнай безгаспадарчасцю. За прыкладамі, на жаль, далёка хадзіць не трэба. У Пухавіцкім раёне Мінскай вобласці на вялізнай тэрыторыі праводзіцца меліярацыя забалочаных зямель. А паколькі балоты чаргуюцца з кустамі і пералескамі, то меліяратары перш-наперш пачынаюць «асушэнне» са знішчэння гэтых участкаў. Магутнай тэхнікай кусты, а там-сям і добры, амаль страявы лес зносяць у вялікія завалы, якія або застаюцца «помнікамі» безгаспадарчасці, або згараюць у полымі вогнішчаў. Між тым у Шацкім сельскім Савеце ляжыць не адзін дзесятак заяў ад мясцовых жыхароў на лесаматэрыялы, якія сталі сёння вялікім дэфіцытам. Вось і пастух саўгаса «Шацк» Мікалай Далідовіч, у якога пяцёра дзяцей, набыў за 3 тысячы рублёў старое падвор'е, а лес для яго рамонту вырашыў узяць там, дзе той усё роўна прападае. Але ляснічы Вецярэвіцкага лясніцтва, не доўга думаючы, склаў акт за самавольную парубку, па якому Далідовічу неабходна заплаціць амаль дзве тысячы рублёў штрафу. Вось так і спрацаваў дзікі прынцып безгаспадарчасці і бяздушша: «няхай згарыць, затое па закону, але не дастанецца людзям». Ці не лепш было б прадаць той лес людзям! У выйгрышы былі б усе: і меліяратары, і сяляне.

НА ЗДЫМКАХ: свінарка саўгаса «Шацк» Валянціна ДАЛІДОВІЧ з актам аб лесапарушэнні, які складзены на яе мужа; вось такія «пейзажы» пакідаюць на месцы былога лесу меліяратары.

Фота В. АЛЯШКЕВІЧА.

ЦІ ЎБАЧЫМ АПОШНЯГА ПАПА?

[Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.].

чыняліся і былі перададзены ў карыстанне для сацыяльна-культурных ці гаспадарчых мэт.

І вось цяпер, калі мы назіраем бурны рост рэлігійных суполак, вярнуць ім цэрквы, касцёлы аказалася справай нянепростай. Чаму? Возьмем прыклад, што побач з намі, у Мінску. Вы, напэўна, бачылі, як вакол «чырвонага» касцёла ходзяць людзі з крыжам і свечкамі ў руках. Былі яны і ў нас — у Доме ўрада. Чаго патрабуюць? Вярнуць ім «чырвоны» касцёл. Але там — Дом кіно, і выселіць яго так знянацку няма куды. А калі каталіцкая суполка рэгістравалася, самі ж веруючыя папрасілі вярнуць ім кафедральны касцёл, што на плошчы Свабоды. Гарсавет даў згоду, хоць вырашыць гэтую праблему і нялёгка, паабяцаў да верасня наступнага года вызваліць будынак цалкам (да гэтага лета будзе вернута веруючым частка касцёла). Цяпер суполка агледзелася, што лепш займець «чырвоны» касцёл — тут менш работы, каб зрабіць яго прыдатным для рэлігійных абрадаў. Знайшліся напорыстыя людзі, падбухторваюць астатніх: паднаціснем — улады і здадуцца. Мінскі гарсавет вынес гэту праблему на абмеркаванне, запрасіў прадстаўнікоў таварыства, каб разам параіцца. Большасць нібыта і разумеюць меркаванні і клопат улад. А самыя нецярплівыя бачаць толькі свае і зноў выстаўляюць патрабаванні. Але ж тыя праблемы, што накапліваліся дзесяцігоддзямі і дасталіся нам, не вырашыць адным махам.

Да чаго можа прывесці такі націск, сведчыць гісторыя з івянецкім касцёлам. Там захоўвалася частка кніг бібліятэкі імя Леніна. Здаецца, больш чым 500 тысяч тамоў. Пад націскам веруючых міністр культуры даў згоду забраць адтуль кнігі. Але куды іх падзець? Сунулі ў падвал опернага тэатра. Летам, у час лівеяў, туды стала зацякаць вада, і кнігі гінуць!

— Невядома, што мы набываем, а што страчваем...

— Так-так, адны набываюць касцёл, другія трацяць сотні тамоў кніг. Але ж трацяць усе — і веруючыя, і няверуючыя.

— Вы ўжо гаварылі, Аляксей Іванавіч, пра нецярпімасць з боку веруючых. Гэта, мне здаецца, выдаткі той свабоды веравызнання, якую, нарэшце, займеў народ. Да гэтых выдаткаў, відаць, трэба аднесці і самавольны захоп суполкамі цэркваў?

— У такіх выпадках многае залежыць і ад кемлівасці мясцовых улад. Вось прыклад з Браслаўскага раёна. У вёсцы Опса арганізавалася афіцыйна каталіцкая суполка. Ёсць там і касцёл, у якім калгас адкрыў залу для выставак і канцэртаў. Таварыства зарэгістравалі, а касцёл не аддалі, рашылі перадаць у вёсцы Пеліканы, за 3 кіламетры ад Опсы. Вядома, і калгас можна зразумець: немалыя выдаткі на абсталяванне культурнага цэнтра, рабілася гэта для ўсіх. Але, мабыць, і веруючых нельга было пасылаць хадзіць на набажэнствы немаведама куды. Вось яны і занялі касцёл самавольна: у нас была свая парафія, свой касцёл. Чаго нам хадзіць да чужых? Улады яшчэ раз падумалі над становішчам і вырашылі: не ісці ж з дубінай супраць веруючых!

Аналагічная сітуацыя склалася мінулым летам і ў Гомелі з саборам Пятра і Паўла.

— Дарэчы, гэты храм вярнулі прыхаджанам пасля таго, як у «Голасе Радзімы» і іншых газетах быў надрукаваны зварот да першага сакратара ЦК КПБ Я. Сакалова групы відных дзеячаў культуры Беларусі і Саюза ССР. Значыць, зварот меў пэўнае ўздзеянне на рашэнне Гомельскага гарвыканкома?

— Безумоўна! Думка такіх славутых і кампетэнтных людзей не магла не быць рашаючай.

— Тады ці не здаецца вам, Аляксей Іванавіч, што ў ланцужку дзяржава — царква сярэдняе звяно — раённая, гарадская ўлада — найбольш заржавелае? Яно ўсё яшчэ трымаецца кансерватыўных поглядаў?

— Людзі ёсць людзі, і яны не адразу пазбаўляюцца ад старых схем і прынцыпаў. Першапачатковае рашэнне, якое прыняла сесія Гомельскага гарсавета, было адмоўным: патрабаванні веруючых вярнуць ім сабор — неабгрунтаваныя; у іх ёсць дзе маліцца. За гэта прагаласавала большасць дэпутатаў. Як я мяркую, да іншага рашэння Савет, улады горада тады проста яшчэ не былі гатовы. Ну, уявіце сабе іх разважанні: каб у цэнтры горада, ды яшчэ ў парку культуры і адпачынку, дзе пастаянна мнагалюдна, і сабор адчыніць?! Культура і рэлігія — ці ж гэта сумяшчальнае? Нават і думкі такой не дапусціць нельга! Бадай што, гэта і спрацавала. Быў сабор, потым з яго зрабілі планетарый, а цяпер перабудуем у арганную залу. Але каб вярнуць сабор тым, каму ён па праву належыць...

Тыя канфлікты, якія мне даводзіцца часта ўладжваць, нараджаюцца ад неразумення, у якім часе мы жывём, а значыць і негатоўнасці спакойна вырашаць іх. Тут праяўляецца як упартасць гаспадарнікаў, улад, так і адсутнасць жадання лічыцца з рэальнымі цяжкасцямі з боку веруючых. Да прыкладу, просяць мінчане вярнуць праваслаўнай суполцы Екацярынінскую царкву, але там архіў. Архіў вельмі каштоўны. І пакуль новы будынак пад яго нават не закладзены. Аднак пытанне гэта трэба неяк вырашаць. Не адразу, але трэба. Галоўнае — не даводзіць справу да кіпення неразумных эмоцый.

— Аляксей Іванавіч, вас не турбуе праблема кадраў?

— Турбуе, і яшчэ як! Імклівы рост рэлігійных таварыстваў намнога апярэдзіў магчымасці падрыхтоўкі духоўных кадраў. Тым больш, што семінарыі ў Беларусі не было.

— Але католікі вырашаюць гэту праблему вельмі проста. Яны запрашаюць у свае парафіі ксяндзоў з Польшчы. Як вы да гэтага ставіцеся?

— Мяне гэта вельмі непакоіць: мы не можам разглядаць каталіцкі касцёл у Беларусі як нейкі прыдатак зарубежнай царквы. На нашу думку, раз ужо ёсць каталіцкая епархія ў Беларусі, то біскуп, які пастаўлены Ватыканам на чале яе, павінен вырашаць свае праблемы напрамую, а не праз пасрэдніцтва польскага епіскапата ці якога іншага. Мы разумеем, што ў Беларусі ёсць частка насельніцтва польскага па нацыянальнасці. Але, па-першае, не ўсе палякі католікі, а па-другое, ёсць частка беларусаў католікаў. Польскія ж ксяндзы, якія прыязджаюць да нас па прыватных запрасінах і праведуць службу ў нашых касцёлах, паводзяць сябе не як госці: як кажуць, ідуць «у чужы манастыр са сваім уставам». Ёсць прыкрыя сведчанні, калі польскія ксяндзы лічаць, што ў Беларусі сярод католікаў павінны быць такія парадкі, як і ў Польшчы. Быў такі выпадак у Глыбокім. Запрасіла туды суполка ксяндза з Польшчы. Прыехаў, правёў першую службу і заявіў, што яму не патрэбны ні касцельны камітэт, як у нас прынята, ні рэвізійная камісія, ні казначэй. Буду сам вырашаць усе пытанні, ні з кім не раячыся. Самі веруючыя яму сказалі, што такі ксёндз, які будзе тут наладжваць свае парадкі, як некалі на «крэсах», ім не патрэбны.

Ёсць паасобныя ксяндзы, чыя дзейнасць выходзіць за рамкі душпастырства, рэлігіі, калі закранаецца палітычная арыентацыя грамадства, закранаюцца інтарэсы дзяржавы. Мы не маем юрыдычнай асновы для таго, каб вось так, явачным парадкам, запрашаць ксяндзоў на службу ў касцёле прыватным чынам. Я лічу, што нашы «кадравыя праблемы» мы павінны вырашаць самі.

— Напэўна, у гэтым вам дапаможа Закон аб свабодзе сумлення, які павінен быць прыняты Вярхоўным Саветам СССР. Што вы чакаеце ад яго?

— Закон будзе называцца: «Аб свабодзе сумлення і рэлігійных арганізацыях». Я азнаёміўся ўжо з трыма варыянтамі праекта гэтага Закона. Мая думка: Закон добры. Ён улічвае і сучасны ўзровень развіцця права, і ўвогуле перабудовы дзяржаўна-царкоўных адносін, гуманізацыі нашага грамадства. Важна, што ён адпавядае і міжнароднаму праву. Вядома ж, мы чакаем ад яго многага. Тое законапалажэнне, што дзейнічае цяпер, у значнай меры ўстарэла, не адпавядае сучаснаму ўзроўню развіцця нашага грамадства.

У прыватнасці, пункт 10 гэтага палажэння сцвярджае, што рэлігійныя таварыствы абмяжоўваюць сваю дзейнасць выключна ўнутранымі, царкоўнымі справамі. Тым часам сёння мы вітаем дзейнасць царквы ў самых розных галінах чалавечага жыцця — міратворчасць, дабрачыннасць, удзел у рабоце Фонду культуры і да т. п.

У новым Законе ёсць такое палажэнне, як права юрыдычнай асобы. На мой погляд, гэта адзін з найважнейшых пунктаў. Тады многія нашы канфлікты будуць вырашацца проста ў адпаведнасці з законам, іх будзе разглядаць суд. І, як нейтральны орган, выносіць сваё рашэнне. Прадбачу, што закон створыць тую юрыдычную аснову, якая забяспечыць нармальную дзейнасць любой рэлігійнай канфесіі, нармальныя адносіны паміж дзяржавай і царквой.

Гутарку вёў **Вацлаў МАЦКЕВІЧ.**

ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

РАСКАЗВАЕЦЦА НІБЫТА ПРА МЯНЕ

Паважаная рэдакцыя!

Маю надзею, што яшчэ не запозна адгукнуцца на «Вераснёўскі світанак» Я. Турайкевіча.

Нядаўна, атрымаўшы гэту кніжку, падзякаваў у думках вам ды Радзіме і паклаў яе на паліцу, каб прачытаць пасля. Але вось убачыў завіруху ў «Голасе Радзімы» за 21 снежня. Так што рашыў і я далучыцца да той завірухі.

Мушу прызнацца, што мяне здзівіў той факт, што можна столькі сканцэнтраваць у малой кніжачцы. Большасць людзей з Заходняй Беларусі, хто жыў у тыя часы, чытаючы гэту кніжку, могуць па справядлівасці сказаць: «сам усё перажыў» ці «сама перажыла». Што тычыцца тых, каму кніжка дае «нясмак», дык калі чалавек цягла трымае воцат у роце, улажыць туды мёду — і дасць яму «нясмак».

Ёсць толькі адзін прабел у гэтым, так сказаць, летапісе. Гэта тое, што час фашысцкай акупацыі не ўспамінаецца. Але ж каб яго ўспомніць, кніжка мусіла б быць непамерна большай. Нельга цаніць кніжку па якім-небудзь адным яе раздзеле. Першы раздзел афарбоўваецца апошнім, і, наадварот, тады, калі апошні раздзел нам дае канчатковыя вынікі. Нельга браць нешта негатыўнае з гісторыі краіны і цвярдзіць, што, маўляў, і краіна негатыўная. Тыя людзі, як я, быццам пазнаюць самі сябе ў гэтай кніжцы, пацвярджаюць тое, што яна дакладная.

Гэтая кніжка вельмі патрэбна, асабліва для тых, хто жыве на чужыне.

Вiншую аўтара і рэдакцыю, і вялікае дзякуй.

З павагай

Мікалай ЯНУШЭВІЧ.

Вялікабрытанія.

ЛИСТАЯ ПОДШИВКИ «РУССКОГО ГОЛОСА»

ГРЯДЕТ ВЕК КУЛЬТУРЫ

Первые десятилетия XX века. В Европе бурлит культурная жизнь. В Германии, Франции, Австро-Венгрии с блеском выступают прославленные мастера русского искусства. «Русский голос» обращается к читателям: «Грядет век культуры, которая должна стать достоянием не привилегированных классов, а всего человечества. Россия внесла и внесет еще много ценного в мировую сокровищницу цивилизации. К этим сокровищам необходимо приобщаться и русским людям, живущим вдали от Родины-матери...»

«...Спросите меня: в чем счастье на земле? В познании. В искусстве и в работе. Познавая искусство в себе, познаешь природу, жизнь мира, смысл в жизни, познаешь душу — талант! Выше этого счастья нет». Мы привели это высказывание Константина Станиславского потому, что оно очень точно отражает движение души русского человека навстречу истинному искусству. Мы привели слова Станиславского еще и потому, что они нашли отражение в жизни выходцев из России, живущих в Америке, о чем поведали нам страницы «Русского голоса», и пробуждавшего, и поддерживавшего интерес к культурному наследию своего народа.

Сейчас, в эпоху перестройки и гласности, когда мы получили широчайшую возможность читать и то, что написано у нас, и то, что создано за рубежом, мы можем осмыслить, увидеть в новом свете события, ранее от нас скрывавшиеся или трактовавшиеся тенденциозно. «Русский голос», хранитель уникальных событий, зафиксировал и сохранил для нас эпизоды неповторимой жизни многих выдающихся людей России. Потому так дороги для нас эти свидетельства. И не раз еще наши потомки скажут великое спасибо ему, «Русскому голосу».

Живой интерес, нежный трепет, чувство гордости вызывают газетные полосы, на которых, как в калейдоскопе, отражены события культурной жизни минувших десятилетий. Годы двадцатые... В Америке открываются русские библиотеки, книжные и музыкальные магазины, устраиваются вечера русского кинематографа, создаются хоры, оркестры, драматические коллективы.

Труппа «Комедия» во главе с артистом Визаровым поставила «Ревизора» Н. Гоголя. Зрителей ждут спектакли Большого театра России, в программе которого «Евгений Онегин» Чайковского, «Кармен» Бизе, «Снегурочка» Римского-Корсакова, «Борис Годунов» Мусоргского. В лучших театральных залах Америки концерты Федора Шаляпина и Сергея Рахманинова... После успешных гастролей в Китае, Японии и на Филиппинах возвращается в США несравненная Анна Павлова.

В музыкальных магазинах нарасхват пластинки Рахманинова, Вертинского, русские народные песни, старинные вальсы, романсы.

3 февраля 1923 года в статье «Русский голос» и искусство» говорилось: «Страницы газеты всегда были открыты для пропаганды искусства во всех его проявлениях. Новые позиции завоевывает русское искусство в Америке — эта страна явилась богатым поприщем для ряда выдающихся артистических сил России. Всем им отдал дань уважения «Русский голос», посвятив статьи, интервью, рецензии».

15 марта 1923 года сообщается о том, что отныне в «Русском голосе» под редакцией Давида Бурлюка будет публиковаться страница — «Литературные четверги». «Цель ее — собирать и объединять русское художественное слово в Америке, дать дорогу начинающим поэтам и писателям, хранить в чистоте родной язык».

Что читаешь, земляк? Этот вопрос постоянно звучит со страниц газеты. В рубрике «Твоя книжная полка» — информация о новинках художественной литературы, поступивших в книжные магазины, газета рекомендует, что прочесть в первую очередь.

Отклики читателей не заставили себя долго ждать — в редакцию полетели благодарственные письма. «Я — крестьянский сын. В Америку приехал десять лет назад. Образование мое пустячное—из поэтов знал лишь Пушкина и Лермонтова. Благодаря «Русскому голосу» и его «Литературным четвергам» с головой ушел в книги: прочитал Белинского, Гончарова, Маяковского, произведения о русских писателях... Спасибо! Читатель из Чикаго».

На литературных страницах «Русского голоса» — статьи, очерки, репортажи, которые знакомят Америку с новой литературой, драматургией, искусством Советского Союза. Революция распахнула для широких масс трудящихся двери театров, выставочных залов, музеев. В одном из номеров «Русского голоса» — статья под заголовком «Юбилей Михаила Фокина». Художник танца живет в Нью-Йорке, а в Москве открыта выставка, посвященная 25-летию его хореографической деятельности. Где же его больше любят: в России или в Америке? Русская колония в США Михаила Фокина пока мало знает, но Родина не забывает артиста.

Живут в Соединенных Штатах Америки и вносят вклад в сокровищницу мировой культуры многие российские знаменитости, еще больше их приезжает на гастроли, с выставками. Америка наслышана о том, с каким невиданным успехом гастролирует по всей Европе Московский Художественный академический театр, и с нетерпением ждет прославленных артистов у себя. МХАТ приехал в США в 1923 году и сразу же попал в центр внимания прессы.

«Русский голос» публикует целые полосы под заголовком «Театр и музыка». Русские вечера в Нью-Йорке становились весьма популярными. Газета сообщала, где и когда пойдут «Вишневый сад», «Три сестры», «На дне», «Царь Федор Иоаннович» в постановке МХАТа. «Интерес к русскому искусству в Америке — небывалый, — констатирует «Русский голос». — Неутомимый импрессарио Сол Юрок побил все рекорды по «русификации» Америки — Павлова, Шаляпин, Рахманинов, даже русские «звезды» меньшей величины с блеском выступают в лучших театральных залах Америки. И вот новая радость — МХАТ».

Зерна советской культуры обильно падали на американскую землю. Зритель получал возможность познакомиться с русским театром, цель которого — не развлекать зрителя постановкой, виртуозностью актера, ярким зрелищем, а воздействовать непосредственно на живую душу органическим воплощением жизни человеческого духа. Свершившаяся в России революция свершилась и в жизни, которую МХАТ искони и навсегда чувствовал своей: своя жизнь может быть и драматична, и сложна, но она своя.

...Московский Художественный театр заканчивал свои гастроли в США. Федор Шаляпин устроил прощальный вечер. Пришли русские знаменитости. Рахманинов скромно стоял у беломраморных колонн ресторанной залы. Всех искренне восхитил Шаляпин. Свобода, естественность жестов, располагающая к себе доброжелательность, неподдельная веселость, уместность каждой шутки, строгий порядок при условии полной непринужденности — все качества гостеприимного русского хозяина. Многие искренне завидовали МХАТу и мхатовцам в тот прощальный вечер: едут домой!

Любопытен факт, о котором рассказал К. Станиславский в книге «Моя жизнь в искусстве», над которой работал и в Америке. МХАТ запрещал артистам, волей обстоятельств или по собственному выбору очутившимся за рубежом, пользоваться именем Художественного театра, поскольку Художественного театра и артистов Художественного театра вне России быть не может. Вот такой высочайший идеал нравственности.

И вот что произошло в Америке.

В номере «Русского голоса» от 16 мая 1924 года рассказывается о том, что местные борзописцы из белогвардейского листка, именуемого «Новым русским словом», утверждали, будто бы артисты МХАТа не собираются возвращаться на Родину.

Редакция «Русского голоса» обратилась за разъяснением к Константину Станиславскому. Он через газету дал следующий ответ:

«Уважаемый редактор! Считаю приятным долгом поблагодарить Вас за лестные слова, которые высказаны в адрес МХАТа «Русским голосом». Что касается клеветы об артистах МХАТа, то она неоднократно была опровергнута как московской, так и иностранной печатью. Новая клевета о том, что мы не намерены возвращаться на Родину, отпадает сама собой, так как 17 мая мы уезжаем из Америки на Родину. К. Станиславский».

В очередном номере «Русский голос» сообщил о том, что МХАТ покинул Америку и опубликовал обращение К. Станиславского к американской прессе:

«Мы видим и ценим, как американская публика чтит искусство. Американские артисты приходили на наши спектакли многократно. Американский народ бережно относится к искусству, и это сближает души русского и американского народов. Мы смогли приоткрыть неведомые до сих пор здесь уголки русской мысли и души. Мы смело можем сказать, что мы едем с уверенностью, что мы сможем содействовать делу понимания обоих народов и увозим с собой чувства глубокого уважения к нашим гостеприимным хозяевам. Если в будущем американские артисты приедут в Россию, они будут чувствовать себя так же прекрасно, как чувствовал себя МХАТ в США».

Так налаживались мосты дружбы между народами двух великих держав.

...Годы 1916—1923 — прекрасные годы в биографии Сергея Коненкова. С энтузиазмом включается он в создание народной социалистической культуры: участвует в организации выставок, музейной работы, преподает, ведет большую организационную и творческую работу по претворению в жизнь ленинского плана монументальной пропаганды. Его мастерская в Москве, на Пресне, становится своеобразным духовным центром: здесь бывали Серафимович, Леонов, Городецкий, Клюев, Маяковский, Луначарский, Бурлюк, Есенин, Дункан, Шаляпин и многие другие деятели культуры. В 1922 году С. Коненков узнает об отъезде Айседоры Дункан и Сергея Есенина в заграничное турне. И удивила, и привлекла скульптора легкость, с которой Дункан ездила по всему миру. А почему бы не съездить за границу и ему, Коненкову? Как раз в это время был создан Комитет выставки русского искусства в Америке, и Коненков решает откликнуться на предложение войти в него. Когда Сергей Тимофеевич объявил о своем намерении московским друзьям, Айседора Дункан умоляла его отказаться от предложения ехать в Штаты. «Ведь там не понимают настоящего искусства, — убеждала она. — Настоящее искусство в России». Однако скульптор был полон желания осуществить задуманное.

В декабре 1923 года С. Коненков с супругой Маргаритой Ивановной отправляется в дальний путь. Рассчитывали ненадолго, в крайнем случае до будущей весны. Но случилось так, что вдали от Отечества они прожили двадцать два года.

В самую богатую капиталистическую страну советский скульптор ехал с намерением показать там искусство новой России, которую США все еще не хотели признавать, но которая все уверенней заявляла о себе.

Многоликой, многонациональной, контрастной открылась Америка Сергею Коненкову. Там уже блистали многие российские интеллигенты. И очень скоро Сергей Тимофеевич, как и у себя на Родине, стал притягательной силой для многих из них. Кто только не бывал в его студии! Н. Фешин, Б. Григорьев, С. Рахманинов, Ф. Шаляпин, Н. Плевицкая, ученые, писатели, приезжавшие в Соединенные Штаты.

По признанию самого скульптора, годы, проведенные в Америке, были потерянными для Коненкова-монументалиста, но дар художника-портретиста раскрылся в десятках его работ. Воссозданы по памяти «Владимир Ильич Ленин, произносящий речь», «Федор Михайлович Достоевский», «Александр Сергеевич Пушкин», «Владимир Маяковский». Запечатлены в процессе непосредственного общения Ф. Шаляпин, М. Горький, И. Павлов, С. Рахманинов, А. Эйнштейн, Н. Плевицкая...

В октябре 1925 года в Нью-Йорке проходила выставка работ Сергея Коненкова. «Русский голос» писал: «Скульптор уже два года находится в США. За это время только один раз выставлялся на большой выставке русского искусства. Америка не дала мастеру простора для размаха. И все же его работы поражают силой и глубиной». Сам скульптор, спустя год, напишет: «Я не мог не отдавать отчета в том, что все лучшее, принадлежащее моему резцу, создано на российской земле, вскормившей меня».

Шли дни, недели, годы — С. Коненков никак не мог решить вопрос о возвращении на Родину. Приходилось все глубже погружаться в новую жизнь. С любопытством вглядывался он в граждан самой богатой и процветающей капиталистической державы. Многие были интереснейшими людьми, многие его по-настоящему увлекали. Но по-прежнему истинную радость доставляли соотечественники.

Несколько памятных дней Сергей Тимофеевич провел с Иваном Павловым, приехавшим в Нью-Йорк на конгресс физиологов. Ученый легко согласился позировать и охотно посещал студию Коненкова. Коненков же, «рисуя» Павлова, восхищался силой ума и интеллекта своего гостя.

В Америке продолжалась и еще более окрепла дружба С. Коненкова с Ф. Шаляпиным: бывали на выставках, в театрах, вместе нередко ужинали в ресторанах или таверне.

— Я как-то спросил Шаляпина, нравится ли ему Америка, — вспоминал Коненков. — Задумался.

— Я ее, понимаешь, всю изъездил. Она такая, понимаешь, черная... Березки не найдешь с белой корой. Кожа на деревьях темная. На травке-муравке не полежишь — колючая она у них... Вот я, брат, к тебе приду, поговорим вволю.

И приходил. И по дружбе, и по делу.

Имя Федора Ивановича бесчисленное множество раз украшало скромные страницы «Русского голоса». «Величайший певец земли российской», «Слава русского искусства», «Концерт, которого ждут все», «Величайший бас в мире Федор Шаляпин — в «Метрополитен-опера» — заголовки статей и портреты великого артиста не сходили с газетных полос.

Небольшая заметка от 7 апреля 1925 года: «Завтра — прощальный концерт Шаляпина в этом сезоне. В программе... Нужно ли говорить о программе? Его знает весь мир — от океана до океана. Будет петь Шаляпин! Этого достаточно для того, чтобы встать с петухами, пойти в очередь в кассу и достать входной билет...».

Концерты, встречи, интервью... Шаляпин рассказывает о своем детстве, родной Казани, школе, первом в его жизни театре... Все это — на страницах «Русского голоса».

Любопытна корреспонденция в номере от 5 апреля 1925 года. Неброский заголовок в центре полосы: «Шаляпин — дитя народа». На фотографии — знаменитый артист, разделяющий убогую трапезу с бездомным обитателем «Бауэри», одного из районов нью-йоркской бедноты и порока.

«Шаляпин вышел из народа и остался верен ему. Он впитал в себя широкую печаль русского народа, оттого-то его исполнение бурлацкой песни «Дубинушка» — одно из высочайших достижений мирового вокального искусства. И не случайно Шаляпин сохранил горячую привязанность к галерке — студенческая и рабочая аудитории лучше, чем князья и генералы, оценили его дарование. До конца дней своих он не оборвал нити, связывающие его с трудовым людом, бедняками.

Надо полагать, что визит Шаляпина в нью-йоркскую ночлежку не есть самореклама, — пишет автор заметки. — Потянуло к простому труженику, захотелось тряхнуть стариной в богатой и далекой Америке.

(Продолжение следует).

Начало в №№ 10, 11.

САЮЗ МАСТАКОЎ СССР У ПЕРЫЯД ПЕРАБУДОВЫ

НАСТАЎ ЧАС ІНІЦЫЯТЫЎ

ЖУРНАЛІСТКА Вольга РУМЯНЦАВА ГУТАРЫЦЬ З САКРАТАРОМ ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА МАСТАКОЎ СССР Іванам ЛУБЕННІКАВЫМ

— Ці змяніліся дзейнасць і структура, формы і метады работы Саюза мастакоў СССР за гады перабудовы?

— Змены адбываюцца. Мяняюцца нашы ўзаемаадносіны з рэспубліканскімі арганізацыямі. Некаторыя з іх пажадалі мець поўную фінансавую і арганізацыйную самастойнасць. Саюз мастакоў Літвы, напрыклад, цяпер практычна аддзяліўся. Гэта азначае поўную гасразліковую дзейнасць саюза і дагаворныя адносіны з цэнтральным саюзам, гэта значыць сродкі пералічваюцца на цэнтральны рахунак згодна з дагаворам — мэтавыя ўзносы на агульныя праграмы, правядзенне сумесных выставак, сумесных акцый, даследаванняў і г. д. Сістэма цэнтралізаваных пабораў, што існавала раней, пачынае разбурацца. Я думаю, магчымыя многія формы ўзаемаадносін. На сённяшні дзень усе парознаму гатовы да самастойнасці.

Акрамя таго, узнікла новая тэндэнцыя—пачынаюць стварацца творчыя асацыяцыі, якія аб'ядноўваюць не толькі мастакоў розных творчых напрамкаў і прафесій, але і майстроў з розных рэгіёнаў. На мой погляд, працэс гэты вельмі плённы. Ён вядзе да наладжвання зусім новых сувязей—дзелавых, чалавечых, а не фармальных, дазваляе мастакам забяспечыць сябе работай і самае галоўнае—вызначыць свае творчыя мэты. Відавочна, падобныя асацыяцыі ў будучыні могуць замяніць і сам саюз.

Творчыя аб'яднанні могуць быць дастаткова разнастайнымі і па творчаму профілю, і па намерах. Яны могуць насіць і камерцыйны, і некамерцыйны характар, хаця ва ўмовах сучаснай эканомікі ўсё-такі камерцыйныя ўмовы неабходныя. Аб'яднанні самі сабой кіруюць. Гэта стварае магчымасць не толькі адмовіцца ад прэтэнзій на нейкія цэнтралізаваныя сродкі, з якіх трэба спяшацца ўрваць нешта для сябе, а, наадварот, дае магчымасць зарабіць для сябе самім. Два гады назад сама ідэя выклікала неўразуменне, а цяпер падобных аб'яднанняў некалькі, прытым усесаюзных. Напрыклад, пад «дах» маскоўскага «Форуму» папрасілася і адна з рыжскіх мастацкіх школ, якая хоча, але пакуль не можа займацца самастойнай гасразліковай дзейнасцю. «Форум» дапамагае распаўсюдзіць іх прадукцыю па мастацкіх салонах. Цяпер праз гэтую асацыяцыю пачнуць працаваць і ленінградскія мастакі. Яны будуць вырашаць комплекснае афармленне міжнароднага кангрэса «зялёных». У самога «Форуму» ў актыве вялікая комплексная работа—Сусветны форум «За выжыванне».

Падобны працэс абумоўлены непаваротлівасцю старой сістэмы, нашай прафесіянальнай падзеленасцю—рэспубліканскія і мясцовыя арганізацыі, унутры іх—бясконцыя прафесіянальныя секцыі і цэхі. Мы ўвесь час практычна знаходзіліся ў стане дзяльбы агульнага пірага. Сёння ж уся апаратыўная дзейнасць павінна быць у руках самога вытворцы. Акрамя таго, усе сучасныя мастацкія задачы—паўфункцыянальныя. Такія гібкія ўтварэнні, што ўключаюць у сябе мастакоў усіх жанраў, архітэктараў, мастацтвазнаўцаў, проста неабходныя, каб вырашаць сінтэтычныя задачы.

— Вядома, што сярод членаў Саюза мастакоў ёсць людзі, якія незадаволены тэмпамі перамен, што адбываюцца ў арганізацыі. Той-сёй у знак пратэсту выйшаў з сакратарыята. Як бы вы маглі гэта пракаменціраваць?

— Тэмпы перамен знаходзяцца ў руках саміх мастакоў. Настаў час ініцыятыў. Чакаць, што зверху нехта прапануе схему ці канструкцыю новага існавання, прытым склаўшы рукі, па крайняй меры, безнадзейна. Я перакананы, што трэба эксперыментаваць, шукаць свой рынак, свайго заказчыка. Трэба пачынаць жыць прафесіянальным жыццём.

— З гэтага вынікае, калі я правільна зразумела, што радавым членам ад кіраўніцтва Саюза мастакоў чакаць вырашэння праблем не варта?

— Многае залежыць якраз ад тых, хто незадаволены. Быць проста незадаволеным, гэта яшчэ не справа. Калі гавораць, што ўсё на заводзе залежыць ад дырэктара, зручна спрашчаюць праблему. Не будзем сябе падманваць—вельмі многае залежыць ад таго, як працуюць рабочыя. Разгубленасць не ў сакратарыяце, а ў асяроддзі саміх мастакоў. Дабаўляе разгубленасці і рэзкая актывізацыя неафіцыйнага, ці нефармальнага мастацтва, жыццёвая энергія, з якой мастакі, што ўмоўна адносяцца да гэтага напрамку, вырашаюць свае праблемы. Яны інакш валодаюць жыццём — сваімі рукамі наладжваць сваё жыццё.

— І ўсё ж нешта сёння Саюз мастакоў дае сваім членам?

— Саюз мастакоў па-ранейшаму прадастаўляе сваім членам магчымасць займацца толькі выбранай справай, права на творчую майстэрню, забяспечвае іх мастацкімі матэрыяламі. Члены СМ СССР могуць працаваць на прадпрыемствах Мастацкага фонду, займ[illegible]цца мастацкай дзейнасцю і за[illegible]іць гэтым. Саюз вылучае ў вып[illegible]ку неабходнасці матэрыяльную дапамогу з цэнтралізаваных сродкаў, дае сваім членам статус мастака.

— Пакуль вы пералічылі магчымасці, якія забяспечваюцца маста[illegible]юзам. А практычна?

— Згодны. Права на майстэрню—гэта яшчэ не майстэрня, магчымасць работы — гэта яшчэ не рэальная работа. Працуюць і атрымліваюць добрыя даходы мастакі, якія заваявалі пэўнае становішча, свайго стабільнага заказчыка. І тут немалая заслуга саміх майстроў. Але, калі шчыра гаварыць, так было заўсёды і было б памылкай цяпер чакаць іншага. Усё залежыць ад самога чалавека, ад яго галавы і рук, а саюз забяспечвае магчымасць самарэалізацыі.

— Якія бліжэйшыя перспектывы?

— Нашы перспектывы знаходзяцца ва ўзроўні гарызонта нашай Айчыны эканамічным, маральным, палітычным. Улічваючы колькасць членаў СМ СССР і Аб'яднання маладых мастакоў і мастацтвазнаўцаў пры ім—каля 27 тысяч перспектыў і ў кожнага свая. На жаль, кіраўніцтва дзяржавы вельмі прыбліzна ўяўляе сабе сітуацыю, у якой знаходзіцца айчынная культура. Метады эканамічнага рэгулявання, што патрэбны для дзяржаўных устаноў і ведамстваў, гібельныя для грамадскіх творчых арганізацый. Шэраг заканадаўчых актаў па падаткаабкладанню, арэндзе могуць прывесці да банкрутства прадпрыемстваў СМ СССР, пазбавіць нашу сістэму магчымасці зарабляць хоць якія-небудзь сродкі. Хочацца нагадаць, што пакуль у СССР мастацкая творчасць аплачваецца наступным чынам: больш чым 90 працэнтаў за кошт гасразліковай і самафінансуемай дзейнасці Мастацкага фонду СМ СССР, менш чым 10 працэнтаў за кошт дзяржаўных сродкаў, менш чым адзін працэнт за кошт свабоднага рынку. Калі мы застанемся ў добрых адносінах толькі з зарубежным рынкам, пазбаўленыя свайго ці дапамогі дзяржавы, то гэта азначае, што толькі 5 працэнтаў мастакоў змогуць жыць творчай працай, астатнія будуць вымушаны мяняць прафесію. Хочацца верыць, што гэтага не адбудзецца.

У Дзяржаўным тэатры музычнай камедыі БССР рыхтуецца прэм'ера. «Біндзюжнік і Кароль» — так называецца новы мюзікл Аляксандра Журбіна, напісаны па матывах твораў Ісаака Бабеля.
Для калектыву тэатра гэта не першая сустрэча з творчасцю вядомага ленінградскага кампазітара, які цікава працуе ў жанры музычнай камедыі. Мінскаму гледачу ўжо знаёмы яго «Пенелопа» і «Гуляем у прынца і жабрака», пастаўленыя раней на сцэне тэатра.
Аб выніках новага супрацоўніцтва з кампазітарам меркаваць гледачу, а пакуль ідзе напружаная рэпетыцыйная работа, якая захапляе і акцёраў, занятых у спектаклі, і іго пастаноўшчыкаў — рэжысёра М. Гусева, дырыжора С. Бурака, балетмайстра народнага артыста БССР С. Дрэчына і іншых.
НА ЗДЫМКУ: заслужаны артыст УССР Арнольд РАНЦАНЦ у ролі Мендэля Крыка.

Фота У. ВІЦЧАНКІ.

З НОВЫХ ВЕРШАЎ

Алесь БАДАК

ПАЛЯЎНІЧЫ

Паслізнуўся на кладцы —
І знік
У бяздонні халоднае твані.
Ачмурэлы, прыдушаны крык
Над балотам шукаў ратавання.
Будзе заўтра сястра галасіць,
Будзе ўсхліпваць спалохана дочка.
Будзе рваць на сабе валасы
Звар'яцелая жонка.
І досыць
Нагаворыцца вёска тады,
Праклінаючы зноўку балота,
Колькі з ім яна мела бяды!
Але будзе ўсё гэта —
Потым.
А пакуль што
Ні гора, ні слё[illegible]
На балоце ад р[illegible]ы
Светла.
Каля кладкі —
Нябачна здалёк —
Разгараецца
Свечкаю
Кветка.

Мяняю шум і гам
на цішыню з ахвотай.
Мяняю ўсіх сяброў
на месяц адзіноты.
Мяняю ўласны дом,
што мае восем вокнаў,
На домік, што ўгору
глядзіць адным вокам.
Мяняю каля ног
стаптаную дарожку
На каляровы сон
у мяккім, цёплым ложку.
І буду жыць адзін
без гора і прынукі.
Калі ж нарэшце ўсё
мне гэта надакучыць, —
У сад пайду, на пні
варону там пазнаю.
На крык яе сябе
вазьму і прамяняю...

Уладзімір СЦЯПАН

СТРЫЖ

Дождж да краёў наліў балею.
Спакой вады крылом парушыў стрыж.
У клопатах штодзённых вар'яцею,
А ты мяне чакаеш і маўчыш.

Накрыеш стол і зноў збярэш вячэру,
Ручнік сухі і чысты падасі.
Святло запаліш і зачыніш дзверы,
Спытаеш ціха: «Што ж ты не ясі?»

У гэтых словах нашае каханне.
Я зноў да клопатаў штодзённых адыду.
Ноч скончыцца — ізноў пачнецца ранне.
Адбітак птушкі скалане ваду.

Анатоль СЫС

НАСТУПНІКУ УЛАДЗІМІРА КАРАТКЕВІЧА

Яго вершы крывіцкія руны
прадказалі, і, быццам вякі,
з паўнаводнай прадоннай ракі
выплываюць паэты ў трунах,
а ў галовах скрозь чорныя дошкі
церні німбамі прараслі —
значыць, Бог не пайшоў упрочкі
з Белай,
крэўнай
яго Русі.

Бог жыве!
Адраджэння прагнуць,
хто пакінуў дачасна свет,
ад пакутаў нябёсы смягнуць —
гэта знак, што ідзе Паэт.

І свіцяцца скрозь цемру руны,
Ён ідзе,
пакуль вы спіце,
і на спадчынных гуслях струны
чуюць сэрца Яго біццё.

Сяржук ВЕРАЦІЛА

***

Я — плесня вільготных ямінаў.
Я — мох на старых камяніцах.
Я ведаю,
што кветка яшчэ адбудзецца.

Шэраг дрыготкіх вочак
Выпростваецца з-пад коўдры,
Ты называеш кожнага паасобку
і па імені.

Ты павінна памятаць пах маіх думак,
Бо гэта пах лесу.
А што да твайго сумленнага позірку,
То гэта ўсё — твае ўяўленні.

Я — дрэва ля калодзежа.
Я — жыта апошняга поля.
Я ведаю,
што кветка
Ужо адбылася.

ДЗЯРЖАЎНЫ ТЭАТР У СЛОНІМЕ

Слонімскі эксперыментальны тэатр-студыя, які ўзначальвае заслужаны работнік культуры БССР Мікалай Варвашэвіч, больш двух гадоў працуе на поўным гаспадарчым разліку і самафінансаванні. Ён не толькі не атрымлівае ад дзяржавы фінансавай дапамогі, але яшчэ і сам уносіць у бюджэт пяць працэнтаў свайго даходу. Раней акцёры давалі ў год 15—20 спектакляў. Цяпер гэта лічба наблізілася да сотні. Але справа не ў колькасці. Тэатр дабіўся двайнога поспеху, займеў фінансавую самастойнасць, і значна павысілася прафесіянальнае майстэрства акцёраў...

У адпаведнасці з праграмай развіцця беларускага тэатральнага мастацтва ў рэспубліцы Міністэрства культуры БССР сумесна з іншымі рэспубліканскімі органамі вырашыла стварыць з першага студзеня 1990 года на базе гэтага тэатра-студыі Слонімскі беларускі дзяржаўны драматычны тэатр.

Пры пераходзе ў новую структуру тэатр атрымае дзяржаўную датацыю і цэнтралізаванае забеспячэнне ўсімі матэрыяльнымі сродкамі, якія неабходны кожнаму прафесіянальнаму тэатру. Ён будзе працаваць толькі на беларускай мове. База на першыя гады для нармальнага функцыяніравання тэатра ў Слоніме ёсць. Праўда, не хапае пакуль кадраў: рэжысёраў, драматургаў, акцёраў.

Зараз у тэатры напружаны творчы перыяд. Завяршаецца праца над спектаклямі «Прынцэса і салдат» па п'есе Уладзіміра Ягоўдзіка, «Крык на хутары» Уладзіміра Бутрамеева і «Добрая памяць па сходнай цане» Вольгі Іпатавай. Рыхтуюцца да пастаноўкі і «Тутэйшыя» Янкі Купалы.

Сяргей ЧЫГРЫН.

СУПРАЦОЎНІЧАЮЦЬ КІНЕМАТАГРАФІСТЫ

ЗГУБЛЕНАЕ ПАЧУЦЦЁ ГРАХУ

«За дзесяцігоддзі мы страцілі пачуццё граху. І адкуль узяцца душэўнай чысціні — чалавек галодны, злы, голы...». Гэтыя словы належаць пісьменніку Іллі Кашафутдзінаву, аўтару дзесяці зборнікаў аповесцей і расказаў, добра знаёмых як нашаму чытачу, так і замежнаму. Іх смела можна паставіць эпіграфам да новага беларуска - польскага фільма «Высокая кроў», створанага па аповесці пісьменніка на студыі імя Ю. Тарыча кінастудыі «Беларусьфільм» сумесна з польскай студыяй «Зэспол фільмовы» і яе творчым аб'яднаннем «Профіль». У цэнтры ўвагі карціны, як і ў аповесці, гісторыя элітнага жарабца арлоўска-растопчынскай пароды па мянушцы Фаварыт, які па волі лёсу аказаўся ў руках жорсткіх і бяздушных людзей. У гэтай драматычнай гісторыі, як у кроплі вады, адбіліся ўсе праблемы «цывілізаванага» чалавецтва, эгаізм, жорсткасць і бяздушнасць людзей.

Трэба, пэўна, адразу адзначыць, што аўтарам новай стужкі ўдалося пераканаўча паказаць, якой трагедыяй абарочваецца для ўсяго жывога страта чалавекам маральных арыенціраў.

Фільм «Высокая кроў» пастаўлены народным артыстам СССР, лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі СССР кінарэжысёрам Віктарам Туравым. Гэта яго другая сумесная пастаноўка з польскімі кінематаграфістамі, з якімі ён працаваў над кінаэпапеяй «Пераправа» і яе тэлевізійным варыянтам, серыялам «Папараці чырвоны колер».

Спачатку дзеянне фільма развіваецца павольна, знарок замаруджана, што надае некаторую эпічнасць, уласцівую ўсім стужкам Віктара Турава. Потым, калі сэнсавае напружанне нарастае, змяняецца і рытм стужкі. Ён паскараецца, як узмацняецца і напал пачуццяў. Гэта паскарэнне дзесьці пасярод стужкі дасягае дэтэктыўнай хуткасці і вастрыні сюжэта, што зразумела. На экране адбываецца сутыкненне характараў, лёсаў.

Новая стужка аб'ядноўвае ў сабе, здавалася б, рысы несумяшчальныя — вострасюжэтнасць і мяккую лірычнасць, філасофскі роздум і нервовую напружанасць, пульсацыю думкі. І ўсё гэта не можа пакінуць гледача абыякавым.

Прызавы конь Фаварыт сутыкаецца з чалавечай жорсткасцю і гіне. Яго гісторыя прадстаўлена аўтарамі фільма ва ўсіх кранаючых душу падрабязнасцях. Гібель гэтага дарагога каня заканамерная. І не таму, што яго вязуць у звычайным самазвале, а не ў спецыяльна абсталяванай машыне, а таму, што людзям, якім даручана транспарціраваць прызавога жарабца, зусім усё роўна, давязуць яны «груз» да месца прызначэння ці не. Яны, зразумела, маглі б пры жаданні знайсці спецыяльную машыну, маглі, але не хацелі. І вось гэта апошняя для каня дарога выяўляе такія агідныя, амаральныя паводзіны чалавека.

...У цэнтры кінаапавядання два вобразы: шафёра Лёхі Шаўрова (артыст Барыс Няўзораў) і яго спадарожніка Грахава (артыст Валянцінас Масальскіс).

Вадзіцель самазвала Шаўроў, у кузаве якога знаходзіцца Фаварыт, думае ўсю дарогу толькі аб тым, як бы паправіць хворую пасля пахмелля галаву. Лёха па натуры не ліхадзей, але вельмі ўжо бяздумны па прычыне няўстойлівага характару і схільнасці да алкаголю. Яму сказалі — вязі, і ён вязе. Якая яму справа да таго, што Фаварыту цаны, у поўным сэнсе гэтага слова, няма. Лёха прывык, што за яго павінна думаць і рашаць начальства. Вось і цяпер — начальству лепш відаць...

Спадарожнік Лёхі — Грахаў, у адрозненне ад Шаўрова, чалавек дасведчаны. Ён ведае, якую каштоўнасць мае «груз» у кузаве самазвала. Аднак як толькі справа датычыць выпіўкі, усё становіцца яму абыякавым.

Да таго ж Грахаў абцяжараны сваімі дробнымі клопатамі. Спрабаваў заступіцца за Фаварыта, але адступіў, махнуў рукой — рабіце, што хочаце, толькі б даехаць да месца і хутчэй адвязацца ад гру «высокай крыві».

Гэтыя два чалавекі — Шаўроў і Грахаў — у нейкай ступені характэрныя для нашага часу тыпажы. На жаль, многія сёння менавіта так ставяцца да выканання сваіх абав[...]каў, да братоў сваіх менш[...] да прыроды.

Фільм «Высокая кроў» публіцыстычны і злабадзённы. У ім аўтары імкнуліся паказаць, наколькі разбуральнымі для прыроды і для ўсяго чалавецтва могуць аказацца раўнадушныя адносіны самога чалавека да навакольнага асяроддзя, непрыманне ім асноў маралі і прыстойнасці, цынічная пагоня за імгненнай выгадай, якая на самай справе аказваецца небяспечнай ілюзіяй, міфам, што вядуць у вір самаразбурэння і пагібелі.

Сціплая па сваіх пастановачных маштабах стужка заклікае не толькі і не столькі да добрых адносін да коней, хаця гэта таксама важна і заўсёды злабадзённа. Гэты фільм у той жа час прымушае задумацца нас усіх аб спрадвечных каштоўнасцях, аб неабходнасці своечасова спыніцца перад безданню зла, куды можа цягнуць не толькі «рок падзей», але і маральная глухата і бездухоўнасць.

Трэба сказаць, што фільм ішоў да экрана вельмі цяжка. Пры ўсёй уяўнай прастаце сюжэта літаратурнай першакрыніцы (аповесць І. Кашафутдзінава была апублікавана ў часопісе «Дружба народов») увасобіць галоўную ідэю сродкамі кіно аказалася вельмі нялёгкай справай. Аднак пастаноўшчыкі карціны паспяхова справіліся з задачай. У гэтым камерным творы ім удалося ўзняцца на высокі ўзровень абагульнення. Калі глядзіш фільм, то са здзіўленнем заўважаеш, што індустрыяльныя пейзажы ў фільме нічым ужо па сутнасці не адрозніваюцца ад самой прыроды, якая калечыцца і знішчаецца рукамі чалавека. Электрастанцыі, асеўшыя дамы, недабудаваныя масты таксама мёртвыя, як рэкі, лясы, палі, якія кранула злая рука раўнадушнага чалавека. Як тут не прыгадаць словы аднаго з аўтараў фільма: «За дзесяцігоддзі мы страцілі пачуццё граху. І адкуль узяцца душэўнай чысціні...»

Яўген КРУПЕНЯ.

БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА Ў ІНДЫІ

З ДАЛЁКАГА ШТАТА КАРНАТАК

Трыццаць аўтараў, пяцьдзесят шэсць вершаў уключыў перакладчык Будана Хінгамірэ ў «Анталогію беларускай паэзіі», якая выйшла ў 1985 годзе на мове канада ў індыйскім штаце Карнатак. І вось нядаўна паэт, крытык і перакладчык Будана Хінгамірэ наведаў Мінск як госць Саюза пісьменнікаў Беларусі.

— Анталогія адкрываецца творамі Янкі Купалы, Якуба Коласа і Максіма Багдановіча, а заканчваецца вершам Ніны Мацяш, — сказаў мне перакладчык.

— Ваша анталогія — яшчэ адзін доказ таго, што беларуская літаратура выходзіць на размову з усім светам. Я збіраю калекцыю кніг беларускіх аўтараў, выдадзеных за мяжой. Маю цяпер каля трохсот такіх кніг. Здаецца, ужо можна і не здзіўляцца выхаду чарговай нашай кнігі за мяжой. І ўсё ж мяне не пакідае прыемнае здзіўленне: дзе тая Беларусь і дзе мой штат Карнатак, а дайшла туды ваша паэзія.

Ваш паэт Максім Танк сказаў, што ў свеце не толькі квітнеюць кветкі, але і ўсюды жыве паэзія. Што да практычнага боку справы, то я меў ужо вопыт перакладчыцкай працы над класічнай і сучаснай паэзіяй, выдаў у сваім перакладзе кнігу паэзіі Пушкіна, за якую пазней мне была прысуджана прэмія імя Джавахарлала Нэру, выдаў кнігу твораў Шаўчэнкі, пераклаў паасобныя творы Лесі Украінкі, Авеціка Ісаакяна... Трынаццаць гадоў назад прачытаў анталогію беларускай паэзіі, выдадзеную на англійскай мове ў Маскве. Ваша паэзія літаральна захапіла мяне. Яна зямная, у ёй многа фальклорных элементаў. А ў нас нават ёсць «фальклорныя» паэты. Пасля знаёмства з анталогіяй я напісаў у Саюз пісьменнікаў Беларусі, каб памаглі мне матэрыяламі, літаратурай. Атрымаў поўнае ўяўленне пра Янку Купалу і Якуба Коласа. Я выкладаю мову канада ў Карнатакскім універсітэце, займаюся там навукова-даследчай дзейнасцю. Акрамя хіндзі і санскрыта, ведаю англійскую мову, вывучыў самастойна рускую. Усё гэта дапамагло мне прыступіцца да перакладу беларускай паэзіі. Атрымліваю часопіс «Нёман», а цяпер вось вязу з сабой падарунак — двухтомны беларуска-рускі слоўнік. Буду спрабаваць перакладаць беларускую паэзію з арыгінала. Дарэчы, я напісаў у свой час рэцэнзію на раман Івана Шамякіна «Снежныя зімы», яна апублікавана ва універсітэцкім часопісе «Карнатак Бхараці» за 1982 год.

— Аўтар прадмовы да анталогіі доктар Дхаван выказаў надзею, што гэта кніга ўзрушыць розумы і сэрцы вашых маладых паэтаў, яны будуць натхнёны тым шляхам, які прайшоў беларускі народ, Беларусь. Як сустрэты быў выпуск анталогіі вашымі чытачамі?

— Вельмі добра, асабліва маладым чытачом, студэнтамі. Я гэта адчуваю па студэнцкай аўдыторыі, перад якой пастаянна выступаю. У нас часта завязваецца гаворка аб беларускай паэзіі.

— Назавіце, калі ласка, некалькі імёнаў вашых паэтаў, у прыватнасці, класікаў.

— Самы вялікі наш паэт — Пампа. Першы. Жыў у дзесятым стагоддзі. Наогул літаратура на мове канада вельмі багатая, пра яе можна многа, бясконца гаварыць. Тут жа я хачу назваць яшчэ толькі адно імя — паэта дванаццатага стагоддзя Басаваны. Ён прапаведаваў у сваёй творчасці роўнасць, грамадскую справядлівасць.

Доктар Будана Хінгамірэ сустрэўся з групай беларускіх паэтаў, чые творы ўключаны ў анталогію. З вялікім запалам чытаў ім свае пераклады. З цікавасцю ўслухоўваліся Максім Танк, Сяргей Грахоўскі, Анатоль Вярцінскі, Алесь Разанаў, Мікола Арочка ў гучанне сваіх вершаў на далёкай, незнаёмай мове. Па рытміцы, па страфіцы яны неўзабаве пачалі адгадваць назвы вершаў: «Хай будзе святло», «Дубовы ліст», «Дзівак-чалавек», «Мова»...

На пытанне аб творчых планах на далейшае госць адказаў:

— Мая першачарговая задача — перакладаць беларускіх сучасных паэтаў. Я хачу выдаць анталогію паэзіі Савецкага Саюза. Ёсць і звышзадача — зрабіць анталогію паэзіі свету. Я ўжо выдаў анталогію балгарскай паэзіі. Усё зробленае — толькі прыступка да маёй звышмары, звышзадачы.

Аляксей ГАРДЗІЦКІ.

СПАТКАННЕ ПРАЗ ПАЎСТАГОДДЗЯ

Апошняя выстаўка мінулага года ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР была не зусім звычайнай. Яна аб'яднала двух мастакоў — брата і сястру, Аркадзя і Зінаіду Астаповічаў. На жаль, іх імёны недастаткова яшчэ знаёмыя шырокай публіцы, і ў гэтым сэнсе выстаўка з'явілася для многіх адкрыццём творчасці двух цудоўных мастакоў 20-х —30-х гадоў. Яе можна назваць яшчэ і выстаўкай-спатканнем. Спатканнем амаль праз паўстагоддзя.

Аркадзь і Зінаіда Астаповічы нарадзіліся ў Мінску ў самым канцы мінулага стагоддзя. Бацька іх быў настаўнікам, адукаваным чалавекам. У іх сям'і любілі спевы, тэатр, літаратуру. Старэйшыя дзеці пачалі маляваць з маленства і пасля заканчэння гімназіі адразу паступілі на графічнае аддзяленне ў школу Таварыства заахвочвання мастакоў у Пецярбургу, якой у той час кіраваў М. Рэрых. Іх настаўнікам стаў выдатны рускі графік І. Білібін.

У 1916 годзе Аркадзь пайшоў у армію, а Зінаіда, скончыўшы школу, уладкавалася настаўніцай малявання.

Сустрэліся брат і сястра толькі праз сем гадоў на радзіме бацькі ў вёсцы Навасёлкі пад Мінскам, куды Зінаіда пераехала з галоднага і халоднага Петраграда, а Аркадзь — пасля арміі.

7 гадоў у Навасёлках — зорны час для Аркадзя Астаповіча. Жыццё ў беларускай вёсцы, душэўны спакой, напружаная праца дапамаглі яму выпрацаваць уласную манеру, стаць цудоўным майстрам нацыянальнага пейзажу.

У 1929 годзе ён пераехаў у Мінск і працягваў працаваць у школе, адразу ўключыўшыся ў мастацкае жыццё сталіцы. Ён прымаў удзел амаль ва ўсіх выстаўках. Але час не спрыяў росквіту таленту мастака. Яму, пейзажысту па прызванню, нярэдка даводзілася здраджваць самому сабе дзеля таго, каб быць сучасным. Афіцыйнае «бадзёрае і жыццярадаснае» мастацтва 30-х гадоў патрабавала ад мастака тэм і форм зусім не характэрных яго светаадчуванню. Сярод гэтых зададзеных часам твораў, якіх хапае на выстаўцы, яшчэ ярчэй ззяюць сапраўдныя «астаповічаўскія» пейзажы.

Невядома, як развіваўся б талент мастака далей, якія шляхі яго чакалі, каб не вайна. Ён пайшоў на фронт добраахвотнікам і загінуў пад Арлом у першы ж год вайны.

Лёс Зінаіды як мастачкі склаўся досыць драматычна. Яна прадоўжыла вучобу ў Ленінградзе. Там выйшла замуж і не магла ўжо цалкам аддацца мастацтву. Яна працавала ўрыўкамі, калі мела вольны час.

Але амаль усе яе даваенныя творы загінулі ў ленінградскую блакаду. Пасля вайны яна, сціплая да няўпэўненасці, надзвычай патрабавальная да сябе, ніколі не выстаўлялася. Услед за сям'ёй дачкі пераязджае ў Віцебск, дзе жыве вось ужо больш за трыццаць гадоў. Увесь гэты час яна працуе, не разлічваючы на прызнанне, і стварае лепшыя свае творы ўжо ў 60-гадовым узросце. Яе маляўнічыя гуашы, надзіва маладыя па духу, чаруюць разняволенасцю і святочнасцю. Адкрыццё яе як мастачкі адбылося зусім нядаўна, калі Зінаідзе Антонаўне споўніўся 91 год.

Праз паўстагоддзя здзейснілася тое, аб чым брат і сястра Астаповічы маглі толькі марыць некалі, — сумесная выстаўка ў горадзе, дзе яны нарадзіліся.

Надзея УСАВА.

ТУТ НІХТО НЕ СУМАВАЎ

Гамяльчан усіх узростаў сабраў вечар «У свеце прыгожага», арганізаваны для жыхароў Цэнтральнага раёна горада Палацам культуры будаўнікоў і раённым саветам добраахвотнага Таварыства барацьбы за цвярозасць. У спакойнай атмасферы кожны змог бавіць час на свой густ. Нумізматы і знаўцы даўніны пазнаёміліся са «скарбамі» калекцыянераў клуба «Юнона». Сваіх калючых гадаванцаў прадэманстравалі аматары-кактусаводы. Можна было пазнаёміцца тут і з хатнімі зборамі паштовых марак, паштовак, кніг-малютак, экзатычных ракавінак. З вялікай праграмай выступіў на вечары тэатр «Мода» трыкатажнага вытворчага аб'яднання «Гомельаблбыт». Прагучала тут і літаратурна-музычная кампазіцыя, прысвечаная творчасці М. Цвятаевай. Не сумавалі і маладыя: для іх была падрыхтавана спецыяльная танцавальна-пацяшальная праграма. Па агульнаму прызнанню, вечар удаўся.

НА ЗДЫМКАХ: *фрагмент выступлення тэатра «Мода»; на сцэне гомельскі бард Аляксандр* **ВАЛОЖЫН**; *ля адной з экспазіцый у фае Палаца культуры будаўнікоў.*

Фота І. ЮДАІ

ЦІКАВА ВЕДАЦЬ

У КАЛЕКЦЫЯХ — МАНЕТЫ

У нашай краіне апошнім часам шырокае распаўсюджанне атрымала калекцыяніраванне юбілейных выпускаў манет. Гэтаму садзейнічае рашэнне Міністэрства фінансаў СССР адзначаць выпускамі манет выдатныя падзеі ў жыцці народа і гісторыі дзяржавы. У 1988 годзе ў краіне ўрачыста адсвяткавалі тысячагоддзе архітэктуры, манетнай справы на Русі, пісьменнасці. Падзея гэтая адлюстравана на трох пяцірублёвых манетах з відамі помніка Пятру I на плошчы Дзекабрыстаў у Ленінградзе, помніка «Тысячагоддзе Расіі» ў Ноўгарадзе і Сафійскага сабора ў Кіеве. Выпуск гэты паклаў пачатак вялікай серыі. Калекцыянерам вядомы план яе выпускаў аж да 2005 года. Цікава вызначана іх тэматыка. На пяцірублёвых манетах будуць паказаны помнікі архітэктуры. Такіх манет будзе 45 штук. На трохрублёвых — помнікі толькі рэвалюцыйна-ваенны тэматыкі, манет будзе 15. На рублёвых — партрэты вядомых вучоных, літаратараў, музыкантаў. У гэтым годзе да выпуску намечаны рублёвыя манеты да юбілею Ф. Скарыны і П. Чайкоўскага.

Па гэтаму плану летась былі выпушчаны дзве памятныя пяцірублёвыя манеты з відам сабора Пакрова на рове на Краснай плошчы ў Маскве і архітэктурнага ансамбля Рэгістан у Самаркандзе. А ў кастрычніку мінулага года выпушчаны ў абарачэнне юбілейны рубель у сувязі са 175-годдзем з дня нараджэння рускага паэта М. Лермантава.

А як даўно ў нашай краіне выпускаюцца юбілейныя і памятныя манеты? Каб атрымаць адказы, трэба «зазірнуць» у XIX стагоддзе.

У жніўні 1834 года на Дварцовай плошчы ў Пецярбургу афіцыйна адкрылі Аляксандраўскую калону — «Александрыйскі слуп». Пры мностве народа сто дваццаць тысяч рускіх воінаў прайшлі цырыманіяльным маршам перад адкрытым помнікам, прысвечаным Айчыннай вайне 1812 года. Гэта было цудоўнае збудаванне — маналітная калона з цёмна-чырвонага граніту больш за 47 метраў вышынёй. Яна ўвенчана фігурай анёла ў абліччы антычнага Апалона, які знішчае змяю. Кампазіцыя ўвасабляе гераічную барацьбу рускага народа з захопнікамі, што прынесла свабоду народам Еўропы ад тыраніі Напалеона. Тады ж з'явілася ў абарачэнні першая руская памятная манета, на якой была адлюстравана калона, узведзеная да 20-й гадавіны ўзяцця Парыжа саюзнымі войскамі. Выпуск у 1834 годзе памятнага рубля з адлюстраваннем «вялікага слупа» паклаў пачатак новай традыцыі ў рускай нумізматыцы-чаканцы памятных манет рублёвай вартасці. У 1839 годзе ў гонар адкрыцця манумента на Барадзінскім полі былі адчаканены дзве манеты—адзін і паўтара рубля. На абедзвюх паказаны помнік на Барадзінскім полі. Іншы раз гэтыя манеты яшчэ называюць выпускам у гонар 25-годдзя Парыжскага міру (1814). Апошняя манета, прысвечаная Айчыннай вайне 1812 года, выйшла ў памяць стогадовага юбілею ў 1912 годзе. На адваротным баку гэтай манеты выбіты словы: «Славный год сей минул, но не пройдут содеянные в нем подвиги. 1812—1912».

У 1914 годзе выйшаў рубель з нагоды 200-годдзя перамогі рускага флоту над шведскім ля паўвострава Гангут. Акрамя гэтых юбілейных і памятных манет, у Расіі традыцыйна выпускаліся каранацыйныя рублі — манеты ў гонар таго ці іншага самадзержца, які ўзыходзіў на прастол. Апошняй памятнай манетай Расіі быў юбілейны рубель 1913 года, адчаканены ў гонар 300-годдзя дома Раманавых.

Расійская традыцыя чаканкі юбілейных і памятных манет была прадоўжана ў 1965—1967 гадах да 50-годдзя Савецкай улады і 20-годдзя перамогі над фашысцкай Германіяй.

Леў КОЛАСАЎ.

ВАС ШУКАЮЦЬ І ЧАКАЮЦЬ СВАЯКІ

БОРЫС Аляксандр Уладзіміравіч шукае сваякоў у Аргенціне. Яго дзядзька, **Борыс Іван Андрэевіч**, які нарадзіўся прыблізна ў 1898 годзе ў горадзе Валожыне, у 1939 годзе разам з сям'ёй выехаў з Заходняй Беларусі ў Парагвай. Пазней яны перасяліліся ў Аргенціну. Іван Андрэевіч меў сямёра дзяцей — Аляксея, Анатоля, Міхаіла, Уладзіміра, Пятра, Віктара і Ніну.

У канцы 50-х гадоў адзін з сыноў — Аляксей — прыехаў разам з жонкай у Савецкі Саюз. Да 1964 года яны жылі ў г. Нававальнску, затым зноў паехалі ў Аргенціну.

Просьба да ўсіх, хто што-небудзь ведае пра сям'ю Борысаў, паведаміць у рэдакцыю або па адрасу:

213829, БССР, Магілёўская вобласць, г. Бабруйск, вул. Лынькова, дом 21, кв. 67. БОРЫСУ Аляксандру Уладзіміравічу.

спорт

СТРАЛЬБА КУЛЯВАЯ. Сем беларускіх спартсменаў у складзе зборнай СССР прынялі ўдзел у першынстве Еўропы, якое прайшло ў Галандыі. І ўсе нашы снайперы вярнуліся дамоў з узнагародамі. Асабліва вызначылася Жанна Шыцік з Гродна. У яе два залатыя медалі. Вышэйшыя ўзнагароды заваявалі таксама Ірына Шылава, Сяргей Юрусаў, Дзмітрый Анісовіч.

ГАНДБОЛ. У апошнія гады на ўсіх адказных спаборніцтвах касцяк каманды Савецкага Саюза складаюць мінскія армейцы: Аляксандр Тучкін, Міхаіл Якімовіч, Аляксандр Каршакевіч, Канстанцін Шараваraў і Георгій Свірыдзенка. Не была парушана традыцыя і на гэты раз, калі наша зборная адправілася на чэмпіянат свету ў Чэхаславакію. Прычым, трэнерам тут быў настаўнік мінскага СКА Спартак Міронавіч.

Савецкія гандбалісты занялі на чэмпіянаце другое месца (на папярэднім было дзесятае). А лепшым бамбардзірам стаў Аляксандр Тучкін, які закінуў у вароты сапернікаў 52 мячы.

БАРАЦЬБА ВОЛЬНАЯ. Традыцыйны міжнародны турнір на прызы праслаўленага беларускага спартсмена Аляксандра Мядзведзя ў календары Міжнароднай федэрацыі (ФІЛА) адносіцца да вышэйшай катэгорыі. Вось чаму многія вядомыя барцы ЗША, Турцыі, Ірана, Кітая, Балгарыі і іншых краін прыехалі нядаўна ў Мінск. Асобнымі камандамі былі прадстаўлены зборныя СССР і БССР.

Найбольш удала сярод беларускіх спартсменаў на турніры выступілі А. Сабееў (першае месца ў вагавой катэгорыі да 100 кілаграмаў) і сын Аляксандра Мядзведзя Аляксей (трэцяе месца ў вагавой катэгорыі да 130 кілаграмаў).

ШАХМАТЫ. На буйным міжнародным турніры ў Лінарэсе мінскі гросмайстар Барыс Гельфанд атрымаў найбольшую колькасць перамог. І тым не менш заняў другое месца. Усяго паўачка ўступіў ён чэмпіёну свету Гары Каспараву.

БІЯТЛОН. Хоць і з прыгодамі (з-за дэфіцыту снегу), але завяршыўся чэмпіянат свету, які праходзіў у Раўбічах, пад Мінскам, а таксама ў Нарвегіі і Фінляндыі. Савецкія спартсмены заваявалі яшчэ два залатыя медалі: жанчыны ў каманднай гонцы на 15 кіламетраў і ў эстафеце 3х7,5 кіламетра. Асабліва радуемся мы за нашу зямлячку Святлану Парамыгіну. Яна добра выступіла ў каманднай гонцы на 15 кіламетраў і атрымала вышэйшую ўзнагароду.

На гэтым чэмпіянаце савецкія спартсмены заваявалі чатыры залатыя медалі.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

220600, МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі
Індэкс 63854. Зак. № 369.